No. 15. Donderdag 12 April 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

In Memoriam.

L. A. H. LAMIE.

Den 3en April j.l. overleed te *Arnhem*, in den ouderdom van 68 jaar, de gepensionneerde kapitein ter zee *L. A. H. Lamie*, in leven voorzitter van de afdeeling *Arnhem* onzer Vereeniging en lid van het Hoofdbestuur.

Hij was 1 September 1868 benoemd tot adelborst 1e klasse, 19 Februari 1872 tot luitenant ter zee 2e klasse, 16 Februari 1883 tot luitenant ter zee 1e klasse, 6 November 1893 tot kapitein-luitenant ter zee, 16 Maart 1897 tot kapitein ter zee. In 1900 werd hij benoemd tot commandant der Java-divisie, in welke qualiteit hij een tocht naar China maakte. Den 1en October 1901 werd hij op zijn verzoek om gezondheidsredenen gepensionneerd.

Reeds jong, als adelborst 1e kl. aan boord van den *Vice-Admiraal Koopman* in 1870, onderscheidde hij zich door moedig en beleidvol optreden bij een sloep-overval aan de kust van Nieuw-Guinee bij St. George del Mina. Hij kreeg toen de Militaire Willemsorde 4e klasse.

Bovendien was hij ridder in de orde van den Ned. Leeuw, gerechtigd tot het dragen van het eereteeken voor belangrijke krijgsverrichtingen en werd eenmaal eervol vermeld.

Tweemaal maakte hij een tocht met de „Willem Barendsz" naar Nova Zembla, welke expedities stonden onder leiding van den heer Koolemans Beynen.

Na zijn pensionneering werd de heer Lamie lid van den krijgsraad te Arnhem, terwijl hij eveneens optrad als secretaris van het college van regenten over de gevangenissen. Voor het instituut van de voorwaardelijke veroordeeling was hij een groot voorstander.

Ook was de overledene president van de afdeeling Arnhem van de Vereeniging „*Onze Vloot*".

Tal van jaren heeft hij met ijver de belangen van „*Oost en West*" voorgestaan en de Vereeniging, 'n 't bizonder hare afdeeling *Arnhem*, is hem veel dank verschuldigd. In 1907 volgde hij den heer W. J. M. Michielsen als voorzitter dier afdeeling op. Na 10 jaren aan het hoofd der genoemde afdeeling te hebben gestaan, had hij juist even voor zijn overlijden zijn voorzitterschap wegens gezondheidsredenen nedergelegd, doch met behoud van ziin lidmaatschap van het Afdeelingsbestuur. Eveneens 16 jaar lang heeft hij deel uitgemaakt van het Hoofdbestuur onzer vereeniging en trad hij in den regel op als afgevaardigde van de afdeeling Arnhem in de algemeene jaarvergaderingen.

Wat in een kleine afdeeling als Arnhem in het belang van Oost en West kon worden gedaan, heeft Lamie naar vermogen en van harte bevorderd; en steeds was hij op zijn post in vergaderingen, of wanneer er Indische belangen — van liefdadigheid of andere — waren te behartigen. Steeds hielp hij ook krachtig mede om door het doen houden van lezingen en voordrachten over de Indiën de belangstelling voor die verre deelen van ons land ook in een zoo moeilijk daarvoor warm te krijgen streek als midden-Gelderland aan te wakkeren.

Zijn verscheiden is voor onze vereeniging een gevoelige slag. Zijn herinnering zal bij ons in eere blijven.

VEREENIGING „OOST EN WEST".

Afdeeling 's-Gravenhage.

—o—

Vrijdag 20 April a.s. zal mevrouw H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, geb. van Maarseveen, in de bovenzaal van de *Oranje-Societeit, Prins Hendrikplein, Den Haag*, eene *voordracht* houden over *Ambon*, met lichtbeelden; aanvang 8 uur 's avonds.

Toegangskaarten voor de leden met introducé(e)'s zijn vanaf Maandag 9 April a.s. tot en met Dinsdag 17 April d.a.v. verkrijgbaar: „Boeatan", Heulstraat 19 en Laan van Meerdervoort 187 van 10—12 en van 2—4.

Aan laatstgenoemd adres kunnen deze kaarten ook *schriftelijk* worden aangevraagd.

Drankbestrijding in Nederlandsch-Indië.

Door E. SCHMüLLING.

V. (Slot).

Waar nu in Hoofdstuk I van *Engelenberg's* rapport het alcoholvraagstuk, belicht door gegevens uit het buitenland, zeer uitvoerig is behandeld ten aanzien van Afrika, valt het wel op, dat daarin met geen enkel woord sprake is van het Congogebied; waar van de aangrenzende gebieden Sierra Leone, Kameroen, Togo geene opwekkende mededeelingen zijn gedaan, zou dit in hooge mate stellig het geval hebben kunnen zijn met dit onder patronaat van België staande gebied, terwijl België volgens § 6 in het drankgebruik de recordhouder van geheel Europa is, nl. met één drankhuis op de 30 zielen en 1200 millioen gulden aan Staatsinkomsten uit den drank. Aan het andere eindpunt der reeks van de landen in Europa staan in eervolle soberheid in dien paragraaf genoemd: Zweden, Noorwegen, Finland en IJsland, wel treffende illustratie van de banaal oppervlakkige bewering, dat alcohol zoo noodig en nuttig is tegen de kou; het ligt in de lijn van Engelenbergs mededeeling, dat het thans van Rusland bevrijde Finland na verkrijging van zijn zelfbestuur, een alcoholverbod als eerste daad wil uitvaardigen, waartegen de Tsaar zich voorheen altijd had verzet.

In Nederland hebben wij provincie-gewijs hetzelfde uiterste als in Europa en Java. Volgens den schr. der rubriek Drankbestrijding in *Het Volk* van Jan. 1917 bedroeg in Limburg op 1 Mei 1909 het aantal bierhuizen nog 5503 (1 op 58 inwoners), dit was tot 1 Mei 1915 gedaald tot 5210 (1 per 74 inwoners) en op 1 Mei 1916 nog slechts 4454 (1 op 87 inwoners), hoofdzakelijk als gevolg van de hoogere eischen, die sedert 1 Januari de Drankwet aan verlofslokalen stelt, maar ook door de stijging van den bierprijs, terwijl de drankbestrijding wellicht ook eenig gewicht in de schaal geworpen heeft. Intusschen is er het aantal bierhuizen nog altijd ontzettend groot en bedroeg het b.v. in de provincie Groningen slechts 485 of negen maal minder dan in Limburg, bijgenaamd „Biermoeras". In Nederland is het gebruik van sterken drank in ± 30 jaren tijd van meer dan 9 tot ± 5 liter per hoofd per jaar teruggeloopen. De voortgang moest echter vlugger zijn.

Op Java staat Soerakarta bovenaan als drank- en opiumconsument, dan komen Kediri en Soerabaja, daartegenover staan Madoera, Bantam en de Preanger met een uiterst gering verbruik van beide.

Zooals men in de *Nieuwe Courant* van 27 Maart heeft kunnen lezen, heeft eene commissie aan de Britsche Regeering voorgesteld, om voor Engeland en Wales den drankhandel door den staat in handen te doen nemen, terwijl Frankrijk denkt over een alcoholmonopolie.

In verband met het staats financieele nadeel, dat wij zullen hebben door drank- en opiumbeperking, wijs ik op het treffend door Rusland gegeven voorbeeld dat volgens § 5 den verkoop van bedwelmende dranken zoo niet geheel verbiedt, dan toch zoodanig beperkt, dat het na de staking van het vodko-monopolie 900 à 1000 millioen gulden per jaar prijs geeft; er zijn 70000 vodkowinkels en 5000 vodkofabrieken gesloten; maar daardoor is de productiviteit der Russische werklieden en zelfs der landbouwers met 30 tot 50 pct. verhoogd, terwijl de deposito's aan spaarpenningen in 1914 de terugbetalingen overtroffen met 84 millioen roebels. Het is in den nood geboren, evenals de Levensmiddelen-organisatie, distributie, maximum-prijzen, beslaglegging e.d. in verband met levensmiddelen en dus kan men wel zeggen, dat het voor een gedeelte, wellicht een groot, zoo iets noodzakelijks en heilzaams voor de gemeenschap is, dat het ook na den noodtoestand gehandhaafd zal blijven. In de andere landen van Europa is men alom min of meer krachtig tegen het adcoholkwaad ingegaan; in Duitschland is men door gebrek aan gerst gedwongen geworden het bier al dunner en dunner te maken en waarschijnlijk zal in 1917 in het geheel geen bier meer verkocht worden. Grootvorst Nicolaas, opperbevelhebber van het Russische leger, was geheelonthouder.

Het bovenaangehaalde ter illustratie van hetgeen de blanke naties hebben gezondigd en misdreven door uitgestrekte gebieden en volksstammen te alcoholiseeren, geeft mij de woorden in den mond, zooals ongeveer gelijkluidend meermalen in Amerika gehoord, ook om andere reden dan in verband met

het alcoholmisbruik: is n't it a shame for the white man? and for our civilisation?

Laat ons hopen, dat de internationale zeer krachtige en radicale drankbestrijding zal blijken te zijn: „la banqueroute du soit disant Christianisme". Duizenden, honderdduizenden „wilden" en „zwarten" kunnen in het licht van de talrijke schandelijke feiten en cynischen drankhandel van z.g. „beschaafde" volken zeggen: „wir Wilden sind doch bessere Menschen."

Ik herinner mij wel een zeer pijnlijken indruk te hebben ontvangen, toen ik in den zomer van 1891 een vrij groot stoomschip, bezig met inladen, te Rotterdam bezocht; het had 8 à 10 sloepen, en zal ± 5000 ton groot geweest zijn en was bestemd voor den Congo. Langs glimmende glijplanken verdwenen maar steeds in de diepte van zijn middenruim, waar in reeds een respectabel aantal z.g. „kelders", de bekende roode kisten, elk gevuld met ± 12 vierkante flesschen Schiedammer, waren verdwenen en zichtbaar gestapeld lagen van onder af tot op flinke hoogte toe, steeds maar door en niets anders dan zulke kelders; maar het ergste was, dat er nog een reusachtige stapel buiten stond, men zoude niet gelooven, dat al die beschavende heerlijkheden bestemd waren voor Congonegers, aan wie ze door een Handelshuis aldaar en détail zouden worden verkocht. Die firma zal wel niet gedacht hebben aan of gedreven zijn door het idee van „it doesn't pay". een echt Amerikaansche „business" term. Hiertegen nu hebben Engelenberg en Gerhard, het Tweede Kamerlid luide hunnen stem verheven.

Is n't it a shame for the white race? vraag ik nogmaals.

Een even huiveringwekkenden indruk ontving ik in 1903 te Soerabaja, toen ik de uitgestrekte gebouwen van den „grooten boon" ,doorloopende er de ontzaglijke hoeveelheden alcoholica, de hooge stapels en lange rijen der tallooze kisten jenever, cognac en whisky zag.

Wat mijne eigen ondervinding betreft, moet ik erkennen, aan deze zaak niet eerder aandacht te hebben geschonken, dan in mijn laatste dienstjaren op Java, n.l vanaf 1914; een incidentieel koud glas bier, whisky-soda, witte wijn of champagne, heeft mij evenals den burgemeester in Seattle, meermalen goed, heel goed bij dorst en vermoeienissen gesmaakt. Van dronkenschap heb ik weinig waargenomen in den tijd, in Indië doorgebracht, behalve eenige ruwe venduties in Djember vóór den spoorwegaanleg vooral, en ook op een bij uitzondering ruw tandakfeest; dronken Europeanen heb ik wel, nooit echter dronken Inlanders (niet-ambtenaren), of Chineezen aangetroffen; wel kleine Inlanders op hunne feesten jenever zien drinken. in den Oosthoek en in Zuid-Soerabaja; ook heb ik vaak „towak" zien verkoopen en drinken, maar geene dronkenschap als gevolg daarvan opgemerkt.

Bij dessaverkiezingen, die ik in veel meer dan normaal aantal heb meegemaakt, heb ik steeds sinds 1902 tegen drank gewaarschuwd — en daarbij eene in ons oog van nuchtere Westerlingen misschien wat kinderlijke wijze van aanbevelingen en uitleg gebezigd maar niettemin eene van voldoend introductieve kracht; ik heb haar van een Wedono geleerd en met eenig succes mogen toepassen: het was n.l. om de bij een dessahoofd-verkiezing bijeengekomen kiesgerechtigden, met een vier à zesvoudig aantal toeschouwers, dus tevens aanhoorders, te waarschuwen voor het kiezen van een persoon tot dorpshoofd, die onder den invloed van den letter ma (m) leefde en handelde; deze letter is nl. eene zeer ominieuse en tal van werkwoorden met ongunstige beteekenis beginnen er mee; n.l. main, modat, modon, males, maboek, maling, mertjon, mati, minoem (spelen, opium schuiven, als don Juan optreden, lui, dronken, stelen, mertjon afsteken, dood, drinken); dus de geijkte en populaire uitdrukkingen voor het hebben van ondeugden en slecht levensgedrag. Het drankeuvel is er door twee werkwoorden vertegnwoordigd.

Later, nà begin 1913, toen ik de laatste verkiezing had gehouden, waarschuwde ik er als hoofd van Plaatselijk Bestuur tegen, wanneer het pas had.

Ik heb twee Regenten ontmoet, op wie het te vake misbruik van drank een noodlottigen invloed heeft gehad, en die zich daardoor misdroegen. Een districtshoofd heeft aan het brandygenot zijne degradatie te danken gehad en moest later 's Lands dienst verlaten. Maar als een Regent hierin het goede voorbeeld geeft, dan is dat voor zijn bestuursressort al veel gewonnen.

In de volkrijke afdeeling Keboemen met twee Regentschappen was de toestand vrij goed. Toen ik er in 1915 de dranklicentie wilde beperken, bleek, dat er in 't geheel 23 waren uitgegeven aan slijters, gevestigd in de vijf voornaamste en handelsplaatsen, allen gelegen langs den hoofdspoorweg; een drietal societeiten en drie hotels kregen er, overeenkomstig de nieuwe voorschriften, elk nog één bij, zoo ook nog een groote Europeesche winkel, maar daar stond tegenover, dat er wegens vertrek van één, door overlijden van een anderen licentiehouder een tweede kwam te vervallen; terwijl van de overigen, nadat ik hen over een en ander eens ernstigen, hun redelijk en plausibel voorkomenden uitleg had gegeven, een vier- of vijftal zich bereid verklaarden, hunne vergunning te doen eindigen, zoodat het aantal licentiehouders gelijk bleef, n.l. 23 + 7 — 7 = 23 en dat op driekwartmillioen inwoners. De toestand was aldus zuiver, gewettigd en dus feitelijk eenigszins ingekrompen, daarbij komt, dat een vijf of zestal aanvragen voor eene verkoopvergunning van sterken drank benoorden en bezuiden van den hoofdspoorweg, dus in de ongerepte binnenlanden, waren afgewezen, anders hadde men er 34 gehad. Het bestuur behoeft thans slechts kalm af te wachten, hoe de eene voor, de andere na, het aantal dier licenties inkrimpt door versterf, of vertrek, dan wel door vrijwillige beëindiging, dit laatste kan door bestuursinvloed en voorbeeld worden verhaast.

Daarbij komt, dat in deze Afdeeling, van ouds verboden kring voor opium, de navraag naar drank klein was, door inlandsche ambtenaren werd bij hunne feesten weinig drank gebruikt, er waren vrij vele geheelonthouders onder hen. In de bloeiende inlandsche societeit van Karanganjar worden weinig spiritualia geschonken en gedronken.

* * *

Wat nu de Alcoholmotie van het lid der Tweede Kamer, Gerhard, betreft, deze is naar aanleiding van de beraadslagingen over het wetsontwerp op de Middelen van Indië, op 23 Maart van dit jaar door hem voorgesteld en luidt:

„de Kamer, van oordeel, dat tot afdoende „voorkoming van het alcoholgevaar voor Ne„derlandsch-Indië noodzakelijk is, dat er een „geheel alcoholverbod voor de geheele In„landsche en daarmede gelijkgestelde bevol„king worde uitgevaardigd, gaat over tot de „orde van den dag".

Wel werd het Voorstel tot hare dadelijke behandeling verworpen, maar het zal worden gedrukt en rondgedeeld. Hij zeide o. m. ter toelichting, „thans is het de tijd, om in te grijpen, er zijn thans nog geen verstrekkende kapitaalbelangen bij betrokken, wat dit beteekent, is hier te lande, maar ook in Engeland en Frankrijk ondervonden".

De niet-dadelijke behandeling moge hem teleurgesteld hebben, maar de motie is door parlementsleden van alle partijrichtingen gesteund geweest en dit acht ik nog grooteren waarborg van te zullen doorwerken; zij zal immers in Indië bekend en besproken worden, een ruggesteun voor de Regeering en hare organen worden. Er is geen twijfel aan, dat zij eene meerderheid zou hebben gekregen, hoewel zij veel radicaler is, dan de in 1914 ingediende motie-Gerhard: hoogstwaarschijnlijk is het onderzoek van Engelenberg, in het eind van 1914 begonnen, voortgekomen uit die motie, welke aandrong op het verkrijgen van betere gegevens en betere bekendheid met aard en omvang van het alcoholkwaad. Het is er ongeveer mee als met Engelenberg zelf: hij moest zich althans van persoonlijke raadgevingen onthouden, dus zuiver descriptief te werk gaan; maar intusschen kan men in de Enquête talrijke middelen van bestrijding tegen en herstel van het drankeuvel lezen, aangegeven door leden van uiteenloopend ras, levensrichting, inzicht, positie. Ik ben er dan ook vast van overtuigd, dat het, na in de noodige aantallen te zijn verspreid en in tal van ambtelijke bibliotheken eene plaats te hebben gekregen, evenals de motie-Gerhard, in alcoholbestrijdenden zin zal blijven doorwerken, niet zoozeer als „stille kracht", maar als kracht in stilte en gestadigheid.

De eerste vrucht van den arbeid ook dezer twee mannen is de in het begin van deze bijdrage genoemde sympathieke maatregel der Indische regeering; wij hopen, dat er nog spoedig meerdere volgen, als evenzoovele slagen en beukingen op den Draak, want reptielen hebben een taai leven en sterven niet na den eersten slag.

Ten slotte nog eenige opmerkingen:

Het tegenoverstellen van uitersten in een wereld-deel, en nog beter in een land, heeft ook dit voordeel, dat het gebiedsdeel, waar de toestand het gunstigst is, voor iedereen als het ware als eene „demonstratie ad Oculos" kan gelden van hoe het zijn moet; zij zijn niet veraf van den idéelen eindtoestand en een uitnemend reëel voorbeeld en doelwit voor de opgaande ontwikkeling der achterlijke knapen; ik geloof, dat de Minister, die der Koningin het bericht kwam brengen, dat Limburg vergroningd dat Solo en Kediri verbantamd en verpreangerd waren, dien dag voor Haar even heugelijk zou maken, als die, waarop van Heutsz verklaarde, dat Atjeh onderworpen was en de oorlog tot het verledene behoorde. Op eene andere plaats hoop ik eens na te gaan, hoe groot het bedrag is, dat aan opium, drank en mertjons wordt verstaan, of beter in de laatste vijf jaren uitgegeven is (tabak zal er ook bij berekend worden), en wat daarvoor zooal had kunnen zijn bekostigd en in het leven geroepen. Het zal een resultaat zijn, dat men met een fiscalen traan en een volkseconomischen glimlach zal moeten vernemen.

Dat bij onzen Nederlandschen kleinen man, evenals in Duitschland, stroomingen zijn tegen het alcoholkwaad, moge onder meer blijken uit den niet hoog genoeg te waardeeren invloed ten goede, welke in deze is uitgegaan van den befaamden, bij velen berucht en, bij mij in vele opzichten geëerden „Marine-matrozenbond"; hij heeft gemaakt, dat er op

onze Vloot thans veel minder gedronken wordt, en dat heeft ook op het Leger teruggewerkt in Moederland en Koloniën.

Men spreekt wel eens van een associatie van „blank en bruin", en dat sprak bij mij al vanzelf sinds het begin dezer eeuw, toen het woord „ethiek" nog niet de Koloniale verfonfaaiing had ondergaan, het woord associatie is in koloniaal-politieken zin eerst, meen ik, in 1908 geboren. Ik heb het altijd zeer betreurd, dat niet meer is toegepast het beginsel associatie van „blank en blank"; n.l. van den z.g. „hetten" stand met den z.g. „minderen", zooals o. m. door de Toynbeevereeniging en de University-extension beoogd wordt sinds 1890; dan ware de Matrozenbond wellicht nooit in het leven geroepen en hadden de zeeofficieren, te veel zich bemoeid hebbend met de doode weermiddelen in plaats van meer met de levende, geweten wat deze in billijkheid behoefden, waar en hoe bij hen de schoen wrong en ware de zege in de alcoholbestrijding niet te uitsluitend de triumf van het lagere Marinepersoneel geweest.

Een daarmee identiek hulpmiddel, niet een primair wel is waar, zoude geweest zijn, dat men voor de Universiteiten een kwart eeuw geleden reeds maxima studietijden vastgesteld had, als regel toe te staan, dus evenals op het Instituut, de Militaire Academie in zwang is; dan ware de slechte invloed, uitgaande van het slechte voorbeeld van meestal gegoede „oude knapen" met te geringe capaciteiten, werklust of studiegeest voor een groot deel te niet gedaan en aan onze hoogescholen meer soberheid betracht in verschillende richtingen.

Ten slotte terugkomende op het begin, een woord van erkentelijkheid en hulde aan den heer Walbeehm voor zijn aandeel in den strijd tegen het alcoholkwaad door zijn onverpoosden strijd o.m. in Enkrateia."

E. S.

Persoverzicht.

In het Avonblad B van *Het Vaderland* van 5 dezer lezen wij onder het hoofd:

De Deputatie „Indië Weerbaar" in „Moederland en Koloniën".

„Het optreden van eenige leden der Deputatie „Indië Weerbaar" in de daarvoor op 3 April door de Vereeniging „Moederland en Koloniën" belegde openbare vergadering, heeft geen aanleiding gegeven tot eenige betooging. Uit de redevoeringen der drie leden sprak het dualisme, dat aan de wording der Deputatie ten grondslag ligt.

De heer Rhemrev, Indo en oud-officier, tevens bekend als de vader der beweging „Indië Weerbaar", hield zich aan de motie van 31 Augustus, die niet anders vraagt dan een dadelijk en afdoend weerbaar maken van Indië. Zijn vrij gezwollen, hier en daar intusschen rake opwekking tot handelen, liep uit op een pleidooi voor het verleenen van een blanco volmacht om de zaak der verdediging van Indië ter hand te nemen, waarbij spreker vermoedelijk het oog gevestigd had op een bekende, ter vergadering aanwezige persoonlijkheid.

De beide andere sprekers, Javanen, en vertegenwoordigers resp. van de Vereeniging „Boedi Oetomo" der ontwikkelden onder de Inlandsche bevolking van Java en van de groote inlandsche vereeniging „Sarekat Islam, kwamen niet alleen op voor een weerbaarmaking van Indië, maar, met meer nadruk nog, voor recht en zelfbestuur van Indië.

Gelijk de heer Mas Ngabei Dwidjosewojo het voorstelde, kon de instelling van een Indische vertegenwoordiging met wetgevende macht geen uitstel leiden. Naast de militie is — zeide hij — een ingrijpende volksvertegenwoordiging noodig en hij waarschuwde niet te dralen met aan dien wensch der massa te voldoen.

Voor hen, die zulks nog niet wisten, zal het nu wel duidelijk zijn, dat lang niet algemeen in Indië de noodzakelijkheid van een weerbaarmaking wordt gevoeld. De heer Abdoel Moeis verklaarde, dat meer dan de helft der S. I.-afdeelingen de actie „Weerbaar Indië" steunen en bij het debat kwam een landgenoot van dezen, de heer Surya Ningrat, nader toelichten, dat een groot deel van de Sarekat Islam tegen de beweging „Indië Weerbaar" is. Den heer Rhemrev voegde hij toe, dat militieplicht niet mag worden opgelegd, maar moet voortkomen uit het volk.

Dit moge juist zijn, waarde heeft dat thans niet. De tijd dringt en daarom is het weinig bemoedigend ook voor de Indische deputatie, dat nog zoo weinig bereikt werd: Zij is nu reeds een maand hier ter stede en van een algemeene beweging is nog geen sprake. En ook de behandeling van het wetsontwerp tot wijziging van art. 113 R. R. kan haar maar weinig voldoening schenken.

We meenen dan ook in de redevoeringen een terugslag te vinden van hetgeen den deputatie-leden in hun binnenste omgaat.

Aan waarschuwingen en daaronder zeer behartenswaardige van hun zijde heeft het niet ontbroken. De heer Rhemrev wees op den indruk dien het in de Aziatische landen zal maken, wanneer de wensch der Indiërs naar een weerbaar Indië onverhoord blijft. Volgens den vertegenwoordiger van „Boedi Oetomo" zou het denkbeeld bij de massa post kunnen vatten, dat het Nederl. Gouvernement niet rechtvaardig is en hare wenschen naar andere overheersching gaan.

Wij, die niet met mr. Abendanon medegaan, waar deze verwacht, dat na den oorlog beperking der bewapening „overal" zal worden ingevoerd, vragen ons af, wat de uitkomst zal zijn van de thans gevolgde koloniale politiek. Wij beseffen zeer goed, dat een volksleger en een krachtige vloot niet in een handomdraai in het leven zijn te roepen. Doch ook is het geen tijd van stil zitten in dit tijdperk van drang naar daden. Der Deputatie mag den indruk niet onthouden worden, dat de Indische bevolking het vertrouwen van het volk van Nederland heeft. Zonder vertrouwen onzerzijds is het vertrouwen der Indische bevolkingsgroepen niet te winnen, en zonder dat is zeker de vereischte hartelijke samenwerking niet te bereiken.

* * *

In de *Nieuwe Crt.* van 5 dezer het volgend „Ingezonden Stuk":

De Sarekat Islam en de Minister van Koloniën.

Op de vergadering van „Moederland en Koloniën", waar leden van de deputatie „Indië Weerbaar" het woord voerden, troffen mij sommige wenschen, geuit door den heer Abdoel Moeis, den talentvollen vertegenwoordiger van de Sarekat Islam, waar hij uitsprak, dat de bedoeling zijner lastgevers was. dat Indië niet alleen militair, doch ook economisch weerbaar zou worden en van oordeel was, dat, zooals de toestanden thans waren, aan zwaardere belasting van den Inlander niet kan worden gedacht. De economische weerbaarheid van Indië moet bevorderd worden door den Inlander meer deel te doen nemen aan de voortbrenging van producten, welke thans voor een overgroot aandeel in handen is van Europeaan en vreemden Oosterling.

Ik ben dit geheel met dien spreker eens. Er valt niet aan te denken de honderden millioenen, benoodigd voor een effectieve verdediging met den aankleve van dien, als schepen, geschutgieterijen, fabrieken, forten enz. van de inlandsche bevolking, ook slechts voor een deel dat iets beteekent, te halen. Men moet de Indische volkeren, o. a. door onderwijs, leiding en crediet opleiden tot welvaart; eerst dan kunnen zij in aanmerking komen om aan hun verdediging noemenswaard mede te betalen.

Hoe moeten wij dit doen? Vele wegen zijn door meer bevoegden dan ik aangewezen. Mij slechts zij het vergund op iets te wijzen, wat wij er voor moeten laten en dat is: het belemmeren van dit streven.

De Sarekat Islam wil Inlandsche deelneming aan de productie in veel grootere mate dan thans. En wie is de eerste en sterkste vijand, dien zij op haren weg ontmoet? Zijne Excellentie de Minister van Koloniën!

Zeer onlangs toch, heeft deze bewindsman het voornemen geuit om over te gaan tot het heffen van uitvoerrechten op Indische producten. Ik zal den lezer niet vermoeien met beschouwingen over deze soort belastingen, doch alleen er op wijzen, dat voorzoover ik weet, iedereen het er over eens is, dat zij zwaarder drukken op de zwakke, dan op de sterke producenten. Zij treffen het product; zij vragen niet, wie het produceerde, noch hoeveel het produceeren hem kostte. Zij zijn als de „tanks" van de Somme, over alles blindelings heenrijdende, neerdrukkend, verbrijzelend wat zij voor zich krijgen.

De aanstaande Indische producenten van Indische uitvoerartikelen zullen toch reeds een zeer zware concurrentie te voeren hebben tegen de Europeesche en Chineesche fabrikanten, met hun massale productie, welke de generale onkosten over groote hoeveelheden verdeelt, die werken met zorgvuldig geschoolde krachten, wier enorme kapitalen hen in staat stellen te werken met de meest economische machines, die er bestaan. Het is waar, ook deze zullen tegenover hun concurrenten op de wereldmarkt door uitvoerrechten worden gehandicapt en de staatsman, die hun voortbrenging bemoeilijkt, in stede van zich te vergenoegen met de door hen behaalde winsten te belasten, handelt dus m.i. niet verstandig. Doch onvergeeflijk handelt hij door met zijn „tank" belasting ook over de producten heen te rijden van hen, die toch al duurder produceeren zullen dan hun Europeesche concurrenten. Wil Abdoel Moeis in deze voor de Sarekat Islam kans op succes hebben, dan vrage hij eens een audiëntie aan bij Z.Exc. den Minister van Koloniën.

Mr. P. MACLAINE PONT.

* * *

Over

Het Comité: Indië Weerbaar.

lezen wij in de dagbladen:

Drie leden van het Comité „Indië Weerbaar", Pangeran Ario Koesoemodiningrat, Raden Toemenggoeng Danoesoegondo, regent van Magelang en F. Lach, vertegenwoordiger van de Minahassa, bezochten gisteren twee gemeentelijke onderwijsinrichtingen. Mr. De Bas, chef van de afdeeling Onderwijs, vergezelde de heeren, terwijl de heer De Noo, Inspecteur van het Gemeentelijk Onderwijs, het gezelschap rondleidde.

Allereerst werd, overeenkomstig het verlangen van

den Pangeran, een bezoek gebracht aan de Voorbereidingsschool aan de 's-Gravenzandelaan 185, hoofd mej. C. C. C. Polderman. Achtereenvolgens werden daar een speelles, een boetseerles en een bouwles bijgewoond. Het speellokaal, waarin de kinderen zich met speelgoed vermaakten en de wandteekeningen, ontworpen en uitgevoerd door de onderwijzeres, mej. Van der Gaag, trokken zeer de aandacht van de heeren.

Vervolgens ging het gezelschap naar de openbare lagere school der 2e klasse aan de Kritzingerstraat 203, hoofd de heer W. Uitterdijk. Eerst werden eenige lagere klassen bezocht, o. a. de aanvangsklasse met leerlingen, die juist hun eersten schooldag beleefden. Bij de daarop gevolgde bezoeken aan de hoogere klassen had de les in aardrijkskunde van Nederl. Oost-Indië van den heer Wanink de bijzondere belangstelling der hooge bezoekers, die hun groote ingenomenheid te kennen gaven over de kennis, welke het elfjarig volkskind te dezer stede van onze koloniën reeds bleek te bezitten.

Ten slotte toefde het gezelschap geruimen tijd bij een gymnastiekles, wat de regent van Magelang zoozeer trof, dat hij zijn voornemen te kennen gaf, om, na terugkeer in Indië, onverwijld het vak gymnastiek in te voeren op de Inlandsche scholen.

De heeren Dwidjo Sewojo, Abdoel Moeis, v. Hinloopen Labberton en prins Koesoemodiningrat, van de Deputatie „Indië Weerbaar", bezochten de glasfabrieken te Leerdam, waarzij werden ontvangen en rondgeleid door de directeuren Cochius en Bunge.

Vrijdagmorgen brachten eenige der heeren een bezoek, buiten de gewone uren, aan het Vredespaleis alhier.

Donderdag en Vrijdag zullen oefeningen van het veldleger worden bijgewoond in Rozendaal, Tilburg en Eindhoven, terwijl de deputatie Zaterdag 14 dezer de gast zal zijn van de Indische Vereeniging. Zaterdagavond zal prins Koesoemodinigrat in Hotel Paulez te 's-Gravenhage een openbare voordracht houden op verzoek van genoemde vereeniging in de Maleische taal (spreekmaleisch).

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De paradijsvogeljacht op Nederlandsch Nieuw-Guinea en haar opheffing.

In de *Loc.* vinden we een en ander aangaande bovenstaand onderwerp vermeld.

Om in de afdeeling Westkust van *Nieuw-Guinea* de jacht te mogen uitoefenen op volwassen mannetjes-paradijsvogels, isaps, palinggo's, papegaaiachtige vogels en kroonduiven, is het noodig voorzien te zijn van een licentie, namens het sultanaat *Tidore*, door den assistent-resident der afdeeling afgegeven. Zoo'n licentie vermeldt o.m. het aantal geweren, waarmee gejaagd mag worden door of vanwege den licentiehouder, het merk, waarvan de geweren moeten zijn voorzien, en den tijd, gedurende welken de jacht toegestaan is. Voor een licentie, geldig één seizoen, wordt *f* 30.— per geweer betaald ten bate van de landschapskas.

In één seizoen mag per geweer niet meer munitie verstrekt worden dan 1½ KG. buskruit, 15 KG. hagel en een zeker aantal (meestal 100) slaghoedjes per maand. Het vervoer van vogels, of van deelen ervan, naar plaatsen buiten Nieuw-Guinea mag alleen plaats hebben op schriftelijke vergunning van het bestuur, dat ook zorgt voor de registratie van alle door de jagers buitgemaakte vogels. Ook de jagers, die voor den licentie-houder het bedrijf uitoefenen, zijn aan registratie onderworpen en het bestuur kan weigeren hen als zoodanig te erkennen.

De geldelijke uitkomsten vinden in de volgende cijfers ongeveer uitdrukking. De bedrijfskosten bedroegen in 1915 globaal berekend *f* 105.000 en in 1916 *f* 110.000, waaronder niet gerekend zijn de uitvoerrechten, welke te Makasser of elders geheven werden ten bedrage van *f* 21000.— in '15 en van *f* 20.000 in '16.

De marktwaarde der vogels bedroeg voor de genoemde jaren achtereenvolgens *f*210.000 en *f*200.000, zoodat de winst der licentiehouders geraamd mag worden op *f* 105.000 en *f* 90.000.

Daar bijna alle licentiehouders tevens handelaren zijn, zijn hun winsten directe en indirecte, hooger, daar het debiet der importgoederen veel grooter is dan het wezen zou zonder vogeljacht.

In de jaren 1915 en 1916 werden ongeveer 36000 en 40000 vogels uitgevoerd, w.o. 15000 en 18000 paradijsvogels.

Naar de schrijver in de *Loc.* meent, „zal de *nieuwe tijd*, die na den huidigen wereldoorlog komen zal, een gunstige wezen, een tijd van regeneratie, waarin gebroken zal worden met veel waaraan we vroeger ten onrechte meenden behoefte te hebben, een gunstige ook voor hen die in de officieelerkende en -gesteunde paradijsvogeljacht op *Ned. Nieuw-Guinea* een niet te onderschatten gevaar zien voor de rustige ontwikkeling dier verre gebieden, waar de Papoea thuishoort, een gevaar tevens voor dien Papoea-zelf *en voor Nederland*, dat door het lot is aangewezen de bevolking van geheel Insulinde te geleiden op de paden en wegen, die voeren naar meer beschaving en welvaart — en dus naar meer levensgeluk......"

Waar de winsten uit het bedrijf verkregen in 1916 minder waren dan in '15 acht de schrijver het mede daarom den geschikten tijd om aan die wreede en tot vele en velerlei verkeerdheden en misbruiken aanleiding gevende jacht een einde te maken en een uitvoerverbod uit te vaardigen voor geheel Nederl. Nieuw-Guinea en omliggende eilanden van paradijsen aanverwante vogels. „Afschaffing der pacht — ineens of geleidelijk — daar moet het heen, dàt zij het parool dergenen, die de nieuwere beginselen onzer koloniale politiek voorstaan."

Waar practische overwegingen een algeheel stopzetten der jacht wellicht niet toelaten, zou gaandeweg het aantal jachtgeweren verminderd, dan wel de jachttijd verkort, of bepaalde gebieden achtereenvolgens voor goed voor de jacht gesloten kunnen worden.

Inlandsche Gemeenteraadsleden.

Eenigen tijd geleden verscheen in de *Java-Bode* het bericht, dat de Reg. aan de Gemeenteraadsvoorzitters een circulaire verzonden had, waarin de aanmerking gemaakt werd, dat de voordrachten tot benoeming van Inl. gemeenteraadsleden zoo weinig met redenen omkleed waren.

Daar zich onder ontwikkelde Inlanders meer en meer een streven openbaart om medezeggenschap in het publieke leven te verkrijgen, is het van zeer groot belang, dat de Inl. gemeenteraadsleden met zorg worden uitgekozen.

Daarom vraagt de Reg. den voorzitters der gemeenteraden bij hun voordrachten tot benoeming van Inl. gemeenteraadsleden niet alleen uitvoerig de gronden aan te voeren waarop hun voordracht berust, maar ook speciale mededeelingen te doen over de volgende punten:

1°. of de betrokkene de Nederl. taal voldoende machtig is, om met vrucht de beraadslagingen in den raad te kunnen volgen.
2°. over 's mans verleden, dus omtrent afkomst, opvoeding, vroegere werkzaamheden en eventueel bijzondere dingen, die de man verricht heeft.
3°. of hij ten aanzien van de onder de Inl. bevolking heerschende stroomingen een bepaalde richting voorstaat.
4°. of en zoo ja bij welke groepen der bevolking de betrokkene gezien of populair is.

Naar aanleiding van bovenvermelde circulaire meende de *Loc.* enkele opmerkingen te moeten maken. Dit blad vindt het rondschrijven opmerkelijk daar het tijdstip nadert, zooals door den Minister nadrukkelijk verklaard is, waarop ook de Inl. leden van de gemeenteraden door eigen kiezers hun mandaat zullen erlangen. „Een vroegere verzending van dit rondschrijven had niet alleen het euvel, dat de regeering aanwezig acht, spoediger aangetast, maar tevens zou dan de onaangename indruk zijn voorkomen, dat, terwijl van hoogerhand blijkbaar nog zoo sterk aan het oude stelsel wordt gehecht, de invoering van een inlandsch kiesrecht nog wel een goed poosje als „belofte zal hebben dienst te doen".

Ruime voorlichting aan de Reg. over de raadscandidaten is zeker nuttig, maar een „al te intensieve belangstelling" is bedenkelijk. Al moeten bijzonderheden over taalvermogen en persoonlijke antecedenten invloed uitoefenen op de benoeming, met de vragen naar richting en populariteit wordt een terrein betreden, waarop der Reg. een al te vrij spel met haar politieke aandoeningen gelaten wordt. En de raadsvoorzitters kunnen hun voorkeur of afkeer jegens de Inl. bewegingen meer doen gelden.

De *Loc.* meent, dat uit het heele rondschrijven slechts geringe ingenomendheid spreekt met de resultaten der opneming van het niet-Europeesche element in de gemeenteraden. Hoe de Reg. in dit opzicht denkt over de gewestelijke raden, blijkt niet.

Toch zou de *Loc.* de terugname van het niet-Europeesche element uit de raden een groote fout achten, daar niet alleen te veel Inl. belangen in de raden ter sprake komen, waarover de belanghebbenden van advies moeten kunnen dienen, maar ook is het zitting hebben in de gemeenteraden voor het niet-Europeesche element een met het oog op de toekomst uitstekende leerschool is.

Dat het resultaat tot nu toe niet bevredigend is, behoeft geen verwondering te baren, daar de leden niet zelden voor vraagstukken komen te staan, die hun verstand te boven gaan en ze daarenboven de debatten, welke in het Nederlandsch gevoerd worden, slechts ten deele kunnen volgen, terwijl van de voorgeschreven Maleische weergave der debatten om redenen van tijd en ongeduld meestal niets terecht komt.

De *Java-Bode* komt tegen de zienswijze van de *Loc.* op en vindt de bezwaren overdreven. Waartoe dat naar voren brengen van „allerlei zwarte onwaarschijnlijkheden?" Is het niet mogelijk, dat „juist in den laatsten tijd werkelijk onvoldoend toegelichte voordrachten bij de regeering kwamen?"

En aan de voorbereiding van het Inlandsche kiesrecht, waarvan de grondbeginselen reeds vastgelegd zijn, wordt met ijver gewerkt, maar wil er behoorlijk en weldoordacht werk geleverd worden, dan gaat dat niet in een vloek en een zucht.

De *J.-B.* vindt de bezwaren van de *Loc.* tegen de vragenlijst geheel vreemd, daar de Reg., die de verantwoordelijkheid draagt, toch met alle factoren en dus ook met richting en populariteit rekening moet houden.

„De *Loc.* doet waarlijk alsof dit een gevaar zou

zijn voor de inlandsche ontwikkelingsbeweging en ziet blijkbaar voorbij, dat hierin juist een waarborg ligt, dat alle belangrijke stroomingen onder de inlandsche bevolking in den raad op waardige wijze vertegenwoordigd zullen zijn.

De *Loc.*, haar zuster van repliek dienende, zegt o. a., dat ze uit ervaring de overtuiging kreeg, dat zelfs en vooral de hoogste gezagdragers dikwijls stuiten op de tegenwerkende krachten der „Administratie.” En in de plots verhoogde regeeringsbelangstelling in de benoemingswijze van Inlandsche gemeenteraadsleden, terwijl het Inlandsch kiesrecht de invoering nadert, vermoedt de *Loc.* „de vertragende invloeden eener langzame bureaucratie”. Eveneens sproot uit ervaring de veronderstelling voort, dat het schenken van bijzondere aandacht aan de politieke richting en aan de populariteit van de voorgedragenen allicht tot gevolg zou kunnen hebben, dat zekere personen vanwege hun politieke opvattingen uit de raden geweerd werden.

Hopende, dat geen der door haar gesignaleerde mogelijkheden tot werkelijkheid zullen worden, meent de *Loc.*, toch te moeten vragen, waarom de Reg. haar zorg ook niet uitstrekt tot de niet-Europeesche leden van de *gewestelijke raden*, waarin krachtens hun ambt alleen de regent en de patih zitting hebben. „De dwang-aanwijzing van enkel de hoogste gezagsmenschen der Inlandsche samenleving zal toch wel niet als een waarborg voor de vertegenwoordiging van velerlei richting en voor bijzondere populariteit worden aanvaard.”

Textielfabrieken.

In de *Java-Bode* troffen we het belangrijke bericht aan, dat te Batavia is opgericht de *Maatschappij tot Exploitatie van Textielfabrieken in Nederl.-Indië.* Niettegenstaande de grondstoffen voor touwwerk, waaraan in Nederl. Indië groote behoefte is, in het eigen land aangetroffen worden, werd dit artikel zelfs tegen abnormaal hooge prijzen uit Europa, Japan of China betrokken.

Een gedeelte van de in de Lampongs verbouwde en naar Europa gezonden manila hennep, komt als touw weder in Indië terug.

Den doorslag tot het besluit om de fabrikatie van het in Indië benoodigde touwwerk aldaar ter hand te nemen, gaven de buitengewone hooge vrachtprijzen, welke door de Stoomvaart Maatschappijen de laatste jaren geheven werden. Deze prijzen immers drukten zeer op het artikel hennep, dat zeer volumineus is, zoodat de waarde ervan niet in verhouding stond tot de vracht.

Het is de bedoeling van de vennootschap om te *Tandjang Karang* in de *Lampongs* aan de Z. S. S. gelegen een fabriek te bouwen, waar het ruwe product van het nabijgelegen huurland *Tjisaät* kan afgewerkt worden, terwijl ook het product van andere ondernemingen in de fabriek zal kunnen verwerkt worden.

De noodige machinerieën werden in Amerika besteld en kunnen welhaast zijn aangekomen en opgesteld.

Ongetwijfeld zal de Regeering deze poging steunen zooveel in haar vermogen is.

En zoo zal de veel gevloekte wereldbrand èn voor Nederland èn voor Indië dit goede bewerken dat in beide landen krachtige pogingen aangewend worden om zich op nijverheidsgebied zooveel mogelijk onafhankelijk van het buitenland te maken.

Mogen de enkele pogingen met succes bekroond en door meerdere gevolgd worden!

Suriname.

Een onverwachte overstrooming met nieuwsbladen uit de kolonie, loopende tot 13 Februari, evenwel met vele gapingen, welke onaangenaam zijn voor hen, die geregeld op de hoogte willen blijven van hetgeen ginds gebeurt.

Heel wat beweging is veroorzaakt door den heer J. J. L e ij s, die de vereeniging „Volksbelang” op sleeptouw wil nemen om een kiesvereeniging op anti-revolutionnairen grondslag te stichten. Wij zullen ons in deze kwestie niet verdiepen en ons bepalen tot de opmerking dat, als de heer L e ij s al zijn energie wil aanwenden tot volvoering van de taak, waarvoor hij naar de kolonie is gezonden en die een vollen man eischt, hij de kolonie tot zegen kan zijn. Versnippert hij echter zijn kracht aan zaken die daar buiten liggen, dan zou de Nederlandsche regeering wel eens berouw kunnen krijgen hem naar de kolonie te hebben gezonden.

De heer R. D. S i m o n s, lid der Koloniale Staten en redacteur van het weekblad „*Op den Uitkijk*”, heeft in een op 31 Januari te Paramaribo gehouden voordracht het streven van den heer Leys aan een uitvoerige, scherpe critiek onderworpen. Wij bevelen de voordracht, die in druk is verschenen bij H. v a n O m m e r e n te Paramaribo, zeer ter lezing aan. Daaruit een paar aanhalingen:

„Wanneer in deze tijden iemand naar mij was toegekomen, die mij politiek gesproken zeer na is, en hij zou mij voorstellen een politieke kiesvereeniging op te richten van, zooals dat heet, onze politieke „kleur”, dan zou ik hem vragen, of hij nu voor Suriname niets beters wist te doen. Ik zou hem vragen, of de menschen in deze bange dagen niet genoeg hadden aan hun eigen strijd, hun strijd om het bestaan, of die niet al hun energie en hun aandacht vereischte. En of de tijd, die hun daarna overblijft, niet aangenamer en heilzamer kan worden gebruikt, dan door elkaar politiek te gaan plukharen.” (blz. 12).

„Maar ik vraag: is er ooit een tijd geweest, dat ’t meer eis was dan nu, om te zoeken wat verenigt en te vermijden wat verdeelt; is er ooit een tijd geweest, dat ’t meer eis was dan nu, om ons aaneen te sluiten om met gezamenlike krachten te arbeiden in het belang van dit beproefde land — om kort te gaan, is er ooit een tijd geweest, dat wij minder dan nu behoefte hadden aan een apostel der verdeeldheid? Mijn antwoord luidt neen.” (blz. 16)

„Wil de heer Leys ’t waarachtig belang van ons volk, laat hij dan daaruit kwekers kiezen, maar niet kiezers kweken.” (blz. 17)

* * *

Het zal onzen lezers interesseeren te vernemen, dat de kwestie van de uitwijzing van een gewapend koopvaardijschip van een oorlogvoerende natie zich reeds op 23 December 1916 in Suriname heeft voorgedaan. Op dien datum viel n.l. het Fransche mailschip de „Antilles”, met een snelvuurkanon op den achtersteven, de haven van Paramaribo binnen. Toen de boot omstreeks 11 uur weer op vertrek stond werd den kapitein door den kapitein-commandant der troepen namens den Gouverneur aangezegd, dat het schip de haven niet mocht verlaten tot nader order.

De Gouverneur seinde naar den Haag om instructie hoe te handelen; deze werd den 25n tegen den avond ontvangen. De boot mocht ditmaal gaan, maar mocht voortaan niet met een kanon aan boord worden toegelaten.

Naar aanleiding van dit geval schrijft „*Suriname*” van 27 December:

„De eisch, aan de Fransche mailboot gesteld, zal vermoedelijk niet door haar worden geaccepteerd en zullen wij dan weer gespeend worden van een maandelijksche verbinding met het buitenland, waarop wij konden rekenen — hetgeen in deze tijden van ongeregelde en beperkte verbinding door middel van de schepen van de K. W. I. M. een groot voordeel was. Doch dit is niet alles. Naar de telegrammen in de Demerarische bladen melden, heeft Minister Lloyd George als een der eerste nummers op zijn program geplaatst: de bewapening van alle Engelsche handelsschepen.

Verwacht mag daarom worden, dat de schepen van de Trinidad Shipping line, welke een geregelden 14-daagschen dienst tusschen Paramaribo en New York onderhouden, ook gewapend zullen zijn. Zullen zij dan niet toegelaten worden?

Ons dunkt dat die schepen vermoedelijk evenmin als de Fransche mailboot gevolg zullen kunnen geven aan den eisch, ongewapend hier te verschijnen — tenzij men dit er op kan vinden, dat de schepen hunne kanonnen vóór de haven demonteeren — wat o.i. evenwel twijfelachtig is......

Maar wij kunnen de schepen van de Trinidad-line niet missen. Zouden zij de kolonie niet meer bezoeken, de schade aan het economisch leven zou onoverzienbaar zijn.”

Wij merken daarbij op, dat het de vraag is of de dienst van de K. W. I. Mail tusschen Paramaribo en New York zal kunnen voortgaan nu ook de Vereenigde Staten in den oorlog betrokken zijn. De eenige verbinding, welke overblijft, zou dan zijn die door onze koloniale vaartuigen met Demerary.

Suriname gaat dus waarschijnlijk moeilijke tijden tegemoet.

* * *

Blijkens door de directie van den Koninklijken West-Indischen Maildienst ontvangen telegrafisch bericht van het stoomschip „Prins der Nederlanden”, thans liggende te Lissabon, bevinden zich de volgende passagiers aan boord van genoemd schip: J. Arends, Frater J. F. van Eerd, mevr. A. Bueno, met 2 kinderen, L. F. Duurvoort, W. H. J. Guda, P. Dekker en M. Mazur.

Met het oog op het gevaar, aan de voortzetting van de reis verbonden, zijn deze passagiers te Lissabon aan land gegaan.

* * *

„*De West*” van 12 Januari schrijft:

„In het balatabedrijf schijnen in het verloopen jaar over het algemeen goede zaken te zijn gemaakt. De uitvoer bedroeg 911.490 kilogram, welk exportcijfer weder veel hooger is dan van Britsch Guyana. Volgens de Argosy bedroeg de uitvoer tot 28 Dec. aldaar 1.450.702 Engelsche ponden, wat ongeveer driekwart is van onzen uitvoer.

In Nickerie werd het afgeloopen jaar 253 ton balata aangevoerd, een waarde van driekwart millioen gulden.”

* * *

„*De West*” van 19 Januari verneemt, dat de heer F. G. H a r v e y, die zich voor bauxiet-zaken in de kolonie ophoudt, op zijn jongste reis naar Engeland een conferentie gehad heeft met de directie van de Colonial Bank (Londen-Demerary) over de oprichting van een filiaal in Suriname. De directie moet verklaard hebben, dat de zaak reeds vroeger

haar aandacht had. En nu zij de verzekering ontving dat de meeste kooplieden te Paramaribo gaarne die oprichting zouden zien, moet zij verklaard hebben de zaak ernstig onder de oogen te zullen zien. Het is niet onwaarschijnlijk, dat de directeur van de Colonial Bank te Georgetown een bezoek zal brengen aan de kolonie.

* * *

,,*Suriname*'' van 19 December 1916 deelt mede, dat van de hand van den heer J. B. Percival in het Juli-nummer van ,,*Hardwood Record*'' een artikel verschenen is, getiteld ,,*Hardwood of Dutch Guyana*'', waarin de schrijver de aandacht vestigt op den houtrijkdom der kolonie, op de mogelijkheden van exploitatie, enz.

Wij houden ons aanbevolen voor overdrukken van de artikelen van den heer Percival. De tijdschriften, waarin hij zijne artikelen plaatst, zijn hier veelal moeilijk te raadplegen.

* * *

In ,,*De Wapenheraut*'' 1917 afl. 3 en 4 een interessant artikeltje van den heer Fred. Oudschans Dentz over ,,*Het eerste gasthuis in Suriname*'', dat in 1694 werd opgericht.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Onderwijs in den Wapenhandel. De *Pembrita Betawi* ontleent aan het *Bat. Nieuwsblad* het bericht, dat de Resident van Kedoe een voorstel aan de Regeering heeft gedaan om de leerlingen van de hoogste klasse der opleidingsschool te Magelang in den wapenhandel te oefenen. Naar aanleiding daarvan heeft de Regeering den wensch te kennen gegeven, dat voor de leerlingen der opleidingsscholen voor Inl. ambtenaren een regeling getroffen worde in den geest van de voor leerlingen van inrichtingen van middelbaar onderwijs hieromtrent geldende bepalingen, indien althans daarbij zich geen praktische moeilijkheden van overwegenden aard voordoen. Het komt den Landvoogd voor, dat slechts het geweerschieten dient te worden beoefend, en dat de oefeningen niet het karakter van een liefhebberij zullen mogen dragen, doch c. q. voor alle leerlingen der scholen, waar de oefeningen gehouden worden, verplichtend zullen moeten worden gesteld. Of dit de bedoeling is geweest van het verzoek van den resident van Kedoe, is niet bekend. Wel weet men, dat het verzoek behelsde: oefening in den wapenhandel, niet slechts het geweerschieten. Waar de regeering er geen bezwaar tegen heeft het geweerschieten te beoefenen, had ze beter gedaan vrijheid te geven, kennis te maken of onderwijs te laten geven in den geheelen dienst. Daarvan is voor den toekomstigen soldaat enkel voordeel te verwachten. Zoo meent bovengenoemd blad.

Djambi-Opstand. De terugkeer van den heer Liefrinck uit Sumatra naar Batavia is, volgens hetzelfde blad, uitgesteld. Het aantal klagers in de Padangsche Bovenlanden over te zwaren belasting- en heerendienstendruk, nam meer en meer toe. Omtrent den opstand in Djambi neemt de *Pembrita Betawi* over hetgeen door het *Soer. Handelsblad* dienaangaande uit Batavia werd vernomen: ,,Het heeft daar in verschillende kringen, die gerekend mogen worden toch wel eenigszins met Inl. toestanden op de hoogte te zijn, eenige verwondering gewekt, dat een opstand, begonnen met een relletje en provocatie der gewestelijke politie te Moeara Tambesi, zelfs al liep men daar in de omgeving met opstandsplannen rond, zich zóó snel en zóó algemeen kon uitbreiden, als deze niet door een zorgvuldige organisatie was voorbereid. Later werd het duidelijk, dat die voorbereiding in Djambi werkelijk had plaats gehad, toen 't bleek, dat de opstandelingen vochten in een soort uniform, voorzien van de letters S. A., dat natuurlijk tevoren moet zijn gemaakt. Dit gaf nog een anderen kijk op den toestand, dan de Regeering dien in den aanvang wel liet doorschemeren. Thans moeten er echter bij de Regeering berichten ingekomen zijn, waaruit zou blijken, dat men hier met een organisatie te doen heeft, die niet alleen het plan had opstand te verwekken in Djambi maar vertakkingen heeft in Palembang, de Lampongs, Benkoelen en in de Westkust. Geheel met hetzelfde doel en in onderling verband. Zooals het ook in Europeesche landen dikwijls met revoluties gaat, ze breken wel eens ontijdig uit, soms door een misverstand en andermaal weer, doordat men de volgelingen niet genoeg in de hand heeft. Volgens de berichten, bij de Regeering ingekomen, zou dat ook te Moeara Tambesi gebeurd zijn, hetgeen thans nog bevestiging gevonden heeft in het feit, dat men op de grenzen boodschappers uit Djambi naar Benkoelen en naar kotta Baroe had aangehouden, die dragers bleken te zijn van brieven, waarin regelingen waren getroffen over een verzet in die streken, en waaruit te lezen was, dat men hier te doen had met reeds van te voren gemaakte afspraken. Dit verklaart tevens, waarom men aan de Westkust zoo bezorgd was, en waarom ook het garnizoen van Korintji moest versterkt worden, terwijl in het gewest Palembang de uiterste waakzaamheid werd betracht.''

Vervolgingszaak-Minami. De veroordeeling van den Japanschen redacteur *Minami* tot een jaar gevangenisstraf deed de redactie van de *Warta Hindia* den uitroep slaken: ,,Flink zoo!'' Een uitvoerig verslag van de rechtszitting vindt men in de *Oetoesan Hindia* en in de *Pewarta Deli* overgemen. De beschuldiging luidt: Aansporing tot opstand tegen de Regeering, uitzaaiing van haat tusschen de verschillende bevolkingsgroepen en poging tot omverwerping van het Nederl. gezag. Toen deze beschuldiging werd voorgelezen, sloeg *Minami* op de tafel en riep den voorzitter toe, dat deze beschuldigingen waar gemaakt moesten worden, daar de rechters anders zwart konden verklaren, wat feitelijk wit was. Hij was, — zeide hij verder — gedwongen zijn land te verdedigen tegen de aanvallen van den heer *van Hinloopen Labberton* en den adviseur voor Chineesche zaken *Mouw*, die terzake niet vervolgd werden. Hij schreef daarom de gewraakte artikelen tegen deze beide Hollandsche ambtenaren en niet tegen de Hollandsche Regeering. Verder bracht hij onder de aandacht, dat alle bladen in Ned. Indië tegen Japan gekeerd zijn. Zijn advocaat wees er verder op, dat men hem zonder waarschuwing had gelaten, dat zijne artikelen reeds geruimen tijd de aandacht trokken van de politie. In zijn requisitoir verklaarde de Officier van Justitie, dat hij gaarne aannam, dat Minami als een gewillig werktuig van gelijkgezinden gehandeld had met het doel den Inlander tegen de Regeering op te ruien. De verdediger zeide, dat beklaagde een slechte leering had getrokken uit verschillende socialistische artikelen in de Ned.-Indische pers en het onbehoorlijk optreden van de ambtenaren Mouw en Van Hinloopen Labberton. Daarbij kwam een venijnig artikel van een zekeren *Helferich* in het Soer. Handelsblad, dat, in weerwil van zijn beleedigenden inhoud en gevaarlijke strekking, toch onvervolgd is gebleven.

Een woordelijk verslag van de behandeling der zaak Minami vindt men in de *Djawa Tengah*, zoomede den volledigen inhoud van het vonnis. De *Sin Po* vond de opgelegde straf te zwaar en gaf den raad in hooger beroep te gaan. De Gouv.-Gen. heeft het verzoek om gratie voor den veroordeelden journalist van de hand gewezen.

Een Regeerings-Circulaire. Naar aanleiding van de vele klachten over het ruwe optreden van lagere politiebeambten tegenover het publiek, heeft de Regeering in een circulaire verzocht hierin verbetering te brengen, vooral ten aanzien van Japanners, opdat dezen niet voor kleine overtredingen, zooals heeft plaats gehad, geboeid worden opgebracht, maár dat zij als Europeanen worden behandeld en met ,,Toean'' worden aangesproken.

De Japansche Consul heeft den Japanschen onderdanen aangeraden geen lid te worden van ,,*Insulinde*'', omdat deze vereeniging zich met politieke doeleinden bezig houdt.

Inl. Onderwijs. In de *Tjaja Hindia* komt een zeer waardeerend artikel voor, dat ook in de *Oetoesan Hindia* is overgenomen, waarin omschreven wordt, wat in den laatsten tijd reeds voor het Inl. Onderwijs is gedaan, waardoor aan vele rechtmatige verlangens is voldaan, zooals: het oprichten achtereenvolgens van H. I. scholen, tot opname van hen, die van de Europeesche scholen geweerd moesten worden; van een Hoogere Kweekschool om het voor die H. I. scholen noodige personeel te verkrijgen en van de M. U. L. O.-cursussen om den overgang mogelijk te maken naar de H. B. S. Men kan het ijzer toch niet met handen breken, en daarom moest men toch ophouden met dat voortdurend mopperen en kritiseeren. Het is voor de Regeering niet mogelijk om in eens de zoo plotseling van alle kanten tegelijkertijd opgekomen behoeften te bevredigen. Thans zijn nieuwe voorstellen tot reorganisatie van het Inl. onderwijs aanhangig, van te meer waarde voor den Inlander, omdat, naar men zegt, daarin de eigen Indische ontwikkeling en beschaving gerespecteerd worden.

Een Goede Raad. In die *Oetoesan Hindia* is uit de *Tjahaja Hindia* een artikel overgenomen, waarin de Inl. beweging naar het voorbeeld van een Maleisch spreekwoord als volgt gekwalificeerd wordt: ,,*De geruchten zijn fraaier dan de werkelijkheid*''. Afgaande op de verschillende berichten hieromtrent, zou men zeggen, dat de Inlander zich flink ontwikkelt, maar goed op den keper beschouwd, ziet men nog niet veel vruchten van het onderwijs. Hieruit valt te leeren, dat men niet moet voortgaan met overal eigen lof rond te bazuinen, maar beter doet met in stilte flink door te werken.

Landbouw-Cursus. De *Sinar Djawa* bericht, dat men voornemens is nog dit jaar in het Sultansgebied van Djokdjakarta *vier* nieuwe landbouwcursussen te openen, in de *Pakoe Alaman* vijf. Het in Solo bestaande leprozengesticht moet naar den wil van den Soesoehoenan ingericht worden, zooals dat van Plantoengan. Dientengevolge zijn de architekt Rademaker en Dr. Radjiman daarheen gezonden om de noodige onderzoekingen te doen.

De Regeering heeft volgens bovengenoemd blad *f* 10.000 subsidie aan de Kartinischool te Soerabaja geschonken voor den aankoop van een schoolgebouw te Pantiharsojo.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Minami. De *Pewarta Soerabaja* gaf uit de *Pertimbangan* en *Preanger Bode* een overzicht van hetgeen *Minami*, hierbovengenoemd, alzoo geschreven heeft en waarvoor hij dan ook veroordeeld is. Het loopt de spuigaten uit, zegt de redactie. Hij besprak eerst den toestand der Japanners in N.-I. en verklaarde, dat die vertoornd waren, ,,ofschoon zij zich nog rustig houden" over de motie ,,*Indië Weerbaar*". Hij verweet den heer van Hinloopen Labberton in een openbare vergadering haat te hebben gekweekt tegen de Japanners en zeide, dat dit geschiedde op last der Indische Regeering. Daarna maakte hij het nog erger door de publicatie van een artikel, waarvoor hij nu achter de ijzeren deur is gezet. In de *Pertimbangan* schreef hij een artikel onder den titel ,,*Wie is wreeder?*", waarvan in het ondervolgende de gedachten, welke aan dit artikel ten grondslag liggen, maar min of meer verbloemd worden, zoo duidelijk mogelijk naar voren gebracht worden, t.w. Japan, aanvankelijk beschouwd als een minderwaardig rijk, heeft zich opgewerkt tot een belangrijke natie, dank zij de krachtige actie van zijne leiders. Japan heeft zich op de wereldmarkt een groote plaats veroverd. Op scheepvaartgebied verdringt het iedere natie. Het land wordt te klein voor de bewoners; in alle andere landen vindt men thans Japansche kolonisten, die zich staande moeten houden in den strijd om het bestaan. Het zijn over het geheel slechts onschuldige handelslieden, die alleen in den handel hun kracht zoeken; *nooit* zit er een *politieke* ondergrond achter. De Europeanen hebben door *misleiding* verschillende volkeren in Azië van hun vrijheid beroofd, niet in het belang dier bevolking, maar louter in het belang van het bezit dier Europeanen zelf. Zoo doet Japan niet. Dat breidt zijn invloed uit op economisch gebied en wanneer alle rijken in Europa dit nadeden, dan zou er sprake kunnen zijn van wereldvrede. Japan hoopt met de uitbreiding van zijn handel alleen geld te verdienen. Toch zijn er opstokers, door het Nederlandsche Gouvernement daartoe uitgezonden, de heeren Labberton en Mouw, die durven beweren, dat de Japansche overheersching in Taiwan en Korea wreed is (,,kedjem". zegt de schrijver). De bedoeling hunner propaganda is alleen om haat te zaaien tusschen de bevolking hier en Japan. Zij willen trachten te verhinderen, dat er een goede verstandhouding bestaat tusschen Japanneezen en Chineezen en Inlanders onderling; ze willen die verschillende rassen tegen elkaar ophitsen om hen des te zekerder te kunnen onderdrukken. Misschien ligt het in de bedoeling der Hollanders om hier alleen het geld der bevolking af te persen; het onderwijs blijft achterwege, want men is bang, dat de bevolking wijs zal worden. Een onafhankelijk Indië is voor Nederland een schadepost. Inlanders en Chineezen te beinvloeden gaat gemakkeliik, vooral omdat er *landverraders* onder schuilen, terwijl de Japanneezen altijd de zwakken beschermen, enz. Een ander bewijs, dat het Gouvernement opstookt tegen Japan, is verleden jaar duidelijk geworden, toen de Chineezen propageerden voor een boycot der Japansche waren. Het Hollandsche Gouvernement zond toen haren adviseur voor Chineesche zaken om besprekingen te houden met voorname Chineezen in de groote steden. De adviseur legde toen uit, dat de Chineezen het volste recht hebben om geen Japansche goederen te koopen, mits zij er zich voor wachten om de Japanneezen met daden te gaan bemoeilijken. Verder schreef Minami: In de propaganda van Lndië Weerbaar hebben de sprekers ijverig de Japanners beklad. Maar waarom hebben die menschen niet willen *vertellen*, dat dit Indië is het *eigendom* van de inheemsche bevolking, terwijl Nederland de bevolking van haar vrijheid *berooft*, en dat de bevolking hier zoo arm is door den druk van de zware belasting en andere lasten, hetgeen men aan niemand anders dan aan de *Nederlandsche* Regeering kan wijten? Dan komt de opzetting tot revolutie: Allereerst moet gij (met gij worden zeker bedoeld de propagandisten voor Indië Weerbaar) voor een weerbaar Indië propageeren niet tegen eventueelen overval van Japan, maar wel voor de onafhankelijkheid. *In werkelijkheid dient gij een beweging op touw te zetten voor...... Op dit moment kan Nederland van buitenaf geen gewapende hulp krijgen; weest Uwe vrijheid en die van het opkomende geslacht indachtig.* Het woord ,,revolutie" heeft M. blijkbaar niet durven neerschrijven. Maar puntjes of letters, er wordt regelrecht opgehitst voor daadwerkelijk en direct verzet tot vernietiging van het gezag. Aan het slot van zijn geschrijf komt hij met de volgende misleidende leugen aandragen. Men oordeele: Is het Nederland of Japan, dat een wreede heerschappij voert in hare koloniën? Hebben de opstokers nu nog den moed om te beweren, dat Japan wreedaardig zijn bezittingen regeert? Aan wien is het niet bekend, dat het Hollandsche Gouvernement door oprichting van dessaloemboengs, district-banken, pandhuizen, enz. het geld van den kleinen man afperst?

Wij zullen het hierbij laten — schrijft het blad. Het zal ieder duidelijk zijn, dat de Regeering verplicht was aan dit drijven en opruien een einde te maken.

Veroordeeld. De *Tjahaja Timoer* schrijft, dat een djaksa in Buitenzorg veroordeeld is tot 4 jaar dwangarbeid wegens verduistering van gelden en beleening van overtuigingsstukken en dat nog een zaak tegen hem hangende is, wegens omkooping van getuigen in een moordzaak, waardoor de beschuldigde vrijgesproken werd. ,,Mooi!" zoo roept de redactie uit: ,,Ten rechte mag men spreken ,,*Indië gaat vooruit.*"

S. I. De pangeran van Blitar — alzoo de *Bintang Soerabaja* — heeft afstand gedaan van 't beschermheerschap van de plaatselijke S. I., omdat de gedragingen en handelingen van de meeste leden in strijd waren met den wil der Regeering en met de algemeene verordeningen.

Te Keboemen had volgens hetzelfde blad een afdeelingsvergadering van de S. I. plaats, welke gebeurtenis een groote menigte Inlanders tegen negen uur 's morgens naar de aloon-aloon deed stroomen. De heer Tjokroaminoto van Soerabaja, algemeen voorzitter van de S. I., was de eerste spreker. Deze leidde het onderwerp: *Waarom een weerbaar Indië?* in; een overtuigd voorstander als de heer Tjokroaminoto is, deed hij het groote belang van een weerbaarmaking zóó goed uitkomen, dat succes niet uitbleef en instemming met het gesprokene betuigd werd. Daarna voerde de Inl. onderwijzer Hartasiswoja, plaatselijk voorzitter der afdeeling, het woord om in een propagandistische rede aan te sporen tot aansluiting. Deze spreker meende, dat de regent van Keboemen, *Raden Aroembinoeng*, de toetreding tot het lidmaatschap der vereeniging tegenwerkte, hetwelk later bleek een misverstand te zijn. De regent voornoemd beklom toen zelf het podium om zijn standpunt te verdedigen. Deze bestuursambtenaar is zeer terecht van meening — zoo oordeelt het blad — dat in een toetreding van de groote massa onontwikkelden niet de kracht der vereeniging ligt. Integendeel, dit kan een ernstig kwaad worden, waarop telkens en telkens gewezen moet worden.

Van Vreemde Koloniën.

Nederlandsche zendelingen over Oost-Afrika.

Over den strijd in Oost-Azië bereiken ons niet veel berichten, en die, welke wij krijgen, zijn thans uit den aard der zaak anti-Duitsch gekleurd. Volgens de jongste gegevens is 't ongunstige jaargetijde voor de operaties ingetreden, zoodat de toezegging, die generaal Smuts bij zijn heengaan deed, nog niet spoedig bewaarheid zal worden, al kan de D. krijgsmacht nergens vasten voet behouden, overgegeven heeft zij zich nog niet. Bij de beoordeeling in hoever de strijd er met te groote ruwheid, met te vèr gaande wreedheid gevoerd wordt, moeten de beschuldigingen en verheerlijkingen van beide zijden met voorbehoud aanvaard.

Het zou daarom wel van belang zijn, 't oordeel te vernemen van onpartijdige toeschouwers, maar als dit uitgedrukt is, zal de censuur 't weer achterhouden hebben. Wij moeten daarom al blijde zijn, een paar neutrale getuigenissen te kunnen bijbrengen.

Onze landgenooten, de bisschop in 't vikariaat Victoria-Nyanza, Joh. Sweers en de zendeling C. Schoemaker, hebben zich over hetgeen zij persoonlijk waargenomen hebben, geuit in brieven, waaraan wij hier 't merkwaardigste ontleenen, zooals zij zijn weergegeven in de ,,Deutsche Kolonialzeitung". De eerste schreef d.d. 10 Juli 1916 uit Kagondo aan de vereeniging ,,St. Charles" te Boxtel, dat hij sedert 1½ jaar zelf zonder berichten van zijn vereeniging was en meermalen pogingen had gedaan om mededeelingen, door de Portugeesche bezittingen heen, te verzenden zonder te weten in hoever deze haar bestemming bereikten. Hij wist van hetgeen in de buitenwereld voorviel niet veel, maar had in eigen omgeving zelf genoeg te stellen. De D. kolonie in Midden-Afrika is sedert 't begin van den oorlog volkomen van 't wereldverkeer afgesloten. De regeering heeft beslag gelegd op alle goederen, eetwaren, enz. De zendelingen leefden dus van den kleinen voorraad en overigens als Inlanders; dit geldt niet alleen voor de voedingsmiddelen, maar meerendeels ook voor kleeding en verlichting. Door groote spaarzaamheid wist de missie met den miswijn nog uit te komen. De gezondheidstoestand bleef goed, de dienstreizen moesten beperkt worden, daar de weg over het Victoria-Nyanza afgesneden was.

Deze brief werd opgenomen in ,,Het Huisgezin"; de volgende, meer uitvoerige, in de ,,Nieuwe Haarlemsche Courant". De zendeling Schoemaker schreef uit Namilyanga (Oeganda) op 22 October 1916, dat, wanneer die brief Haarlem bereikte, de dagbladen 't einde van den veldtocht tegen Duitsch Oost-Afrika wel gemeld of nabij verklaard zouden hebben. Blijkbaar gaat 't den Europeaan in Afrika als ons hier, wij verwachten 't eindelijk einde doorloopend wel binnen 3 à 6 maanden. Voor hem beteekende dit, dat de negers van Oeganda weer tot rust mochten komen en niet langer aan den krijgsgod geofferd zouden worden.

Na 't gebeurde in Afrika in 1915 en '16 kort in herinnering te hebben gebracht, gaf hij als zijn meening dat van den aanvang af de D. troepen niet de minste kans hebben om 't lang uit te houden, want van alle zijden traden de aanvallers op.

Voor onze katholieke zending is deze veldtocht in eenige opzichten een weldaad geweest. De witte paters van kardinaal Lavigerie hadden verscheidene missiehuizen in D. Oost-Afrika, de Fransche paters, die zich daar bevonden, waren geïnterneerd of stonden op eerewoord. Zij zijn nu weer in vrijheid gesteld.

Voor de D. paters was 't daarentegen een zware tijd. Gedurende meer dan twee jaren waren zij van Europa afgesloten, zonder brieven te ontvangen, geen geld, geen miswijn, geen kaarsen. Onder hen bevonden zich ook Nederlanders, zooals Mgr. Sweers.

Van de Mill-Hill-missionarissen sloten vijf zich bij de troepen aan.

In Maart 1916 werd heftig gestreden, nadien is echter geen ernstig gevecht meer geleverd, zoodat niet velen gesneuveld zijn. 't Was de taktiek der D. langzaam terug te trekken, daarbij wegen, bruggen en andere verkeersmiddelen vernietigend. Spoorwegbruggen zijn vernield, doordien men twee locomotieven zoo tegen elkander in liet rijden, dat zij op de brug op elkander stuitten.

Van de Engelsche Oeganda -negers waren vele duizenden — hun aantal wordt op 100.000 geschat — als dragers met de troepen meegetrokken; velen verloren daarbij 't leven. In alle dorpen stellen de hoofden de sterkste mannen ter beschikking van den troependienst.

De negers hebben in D. Oost-Afrika zwaar werk te verrichten. Wel heeft de regeering van Oeganda met prijzenswaardigen ijver uitgebreide maatregelen getroffen voor hunne voeding, en allerlei soort gedroogde levensmiddelen meegegeven, maar toch stierven velen aan ziekte of uitputting. 't Is altijd gevaarlijk een neger uit zijn geboorteland naar een ander over te planten, want koorts en ziekte grijpen hem spoedig aan. Daar komt bij, dat zij voornamelijk van bananen en aardappelen leven, die geen van beide groeien in 't gebied, waar de strijd gevoerd wordt. Door 't brood, waaraan zij niet gewoon waren, kregen velen dysenterie. 't Is wel treurig, hoe de groote Europeesche oorlog zelfs in Afrika zijn offers vordert.

In Namilyanga zijn handel en uitvoer z e e r verminderd, waardoor 't land verarmt. 't Geld wordt zeldzamer, de missie merkt dit ook. Overal hoort men dezelfde klacht: er is geen geld. Zout is een luxeartikel geworden. Daar geen woningen meer gebouwd worden en geen geld meer aanwezig is, is ook de handenarbeid zonder verdiensten.

Bij dezen zwaren tijd blijft de Oeganda-missionaris toch nog optimistisch gestemd.

Lyautey terug.

Na 3 Parijsche maanden keert generaal Lyautey als resident-generaal naar Marokko terug. Hij is daar meer op zijn plaats dan aan 't hoofd van 't departement van Oorlog, waar hij zich te veel te plooien en te voegen had naar 't inzicht van anderen. Aan de continuïteit in 't bestuur van 't protectoraat kan dit slechts ten goede komen.

Schadevergoeding voor D. kolonisten.

De ,,Deutsche Kolonialgesellschaft'' heeft 't volgend adres tot den Rijksdag gericht: ,,De D. K. wendt zich tot den Rd. met 't verzoek, er voor te willen zorgen, dat Duitschers, die in D. koloniën door den oorlog schade hebben geleden en nog zullen lijden, op gelijke wijze vergoeding zullen krijgen uit de Rijksmiddelen, als dit in andere D. landen, in 't bijzonder in Oost-Pruisen, reeds is geschied.''

Dit kort gestelde verzoek werd van een toelichting voorzien, waarin 't een en ander voorkomt dat nader aandacht verdient.

Reeds konden de uit Oost-Pruisen gevluchte bewoners daar terugkeeren en hun vredesarbeid hervatten. Door spoedig en doeltreffend ingrijpen van Pruisen en van 't Rijk werd hun uit de staatskas vergoeding toegekend, niettegenstaande daarmede honderden millioenen gemoeid gingen. Dit is als redelijk, maar vrijwel ook als van-zelf-sprekend beschouwd. Daarom is 't te onverstandiger dat de regeering, herhaalde aanzoeken van de belanghebbenden ten spijt, tot nu toe niet heeft kunnen besluiten eenige zekerheid te geven omtrent vergoeding van in de koloniën geleden oorlogsverlies.

De pioniers voor 't Duitscherdom hebben zich in de koloniën toch ook aan de bescherming van 't D. rijk toevertrouwd. Zij zijn ook te wapen gesneld en hebben in den ongelijken kamp goed en bloed gewaagd en ten offer gebracht om de eer en den goeden naam van D. hoog te houden.

De memorie brengt dan in goed gekozen, krachtige woorden den pionierarbeid, den strijd, de geleden verliezen nader in herinnering, om vervolgens tot deze ontboezeming te komen:

Wanneer de oorlog ergens iets heeft aangetoond, is 't zeker wel, dat D. zijn koloniale bedrijvigheid niet kan ontberen, indien 't als groote mogendheid wil blijven gelden. Onder alle ver uiteenloopende vredesprogramma's van de meest verschillende partijen en groepen is toch overal de eisch tot 't behouden van de koloniale bemoeienis, 't terugkrijgen van de koloniën, 't verder ontwikkelen van 't koloniaal bezit met opvallende overeenstemming gesteld. Alle Duitschers vertrouwen erop, dat de vrede hun een groot koloniaal rijk zal brengen. Maar hoe zal dit bearbeid, ontgind, productief gemaakt worden, wanneer D. nu de, door den krijg reeds sterk gedunde, rijen der koloniale pioniers, met hun kennis van land, en volk, en zaken, met hun ondernemingsgeest en hun liefde voor de koloniën, te gronde laat gaan?

Nu de regeering haar standpunt niet heeft willen kenbaar maken en geen geld hiervoor heeft willen bestemmen, richt de ,,D. K.'' zich tot de volksvertegenwoordiging, om den grondslag erkend en vastgelegd te krijgen, dat de D. kolonies D. land zijn.

Zandplaag in Egypte.

De ,,Manchester Guardian'' geeft een beschrijving van de zandstormen, waarmede 't Engelsche leger in Egypte te kampen heeft gehad, en die gedurende eenige maanden op 3 van de 10 dagen voorkwamen.

Alle comfort houdt op, geen rust is mogelijk. Mijn tent is een flapperende massa doek. Papieren, boeken, kleedingstukken, alles, wat niet vast geankerd is, wordt van zijn plaats geslingerd en met zand bedekt. 't Zand dringt door alles heen. 't Vormt een dikke laag op je tafel en dringt tusschen je dekens door. 't Komt tot in de nauwste gedeelten van je rijbroek en schuurt de huid van je knieën. Bij 't eten komt 't tusschen je tanden.

Niets ziet meer zindelijk uit, niets is meer duidelijk afgeteekend.

Buiten de tent is 't nog erger. De lucht wordt verduisterd en een woeste wind drijft alles voor zich uit. Een geweldig groot biscuitblik komt met horten en stooten voorbij, loopend en schokkend, alsof als zijn hoeken voeten waren. Daar achteraan komt een plaat gegolfd ijzer, die van tijd tot tijd kleine proefvluchten uitvoert en zich dan weer in 't zand tracht te verbergen.

't Zand prikt in 't gezicht en de handen, de oogen zijn er vol van, men kan niets anders inademen. Men kan zoo moeilijk zijn weg vinden als bij een dikke mist in Londen.

Maar op dagen, waarop boven de zandwolk geen andere wolken zijn, heeft zelfs een zandstorm zijn schoonheid. De heldere, maar verborgen, zonneschijn dringt door 't zand heen, dat de lucht vervult en wordt weerkaatst door de bewegelijke, bijna vloeibare oppervlakte van de woestijn, die soms bijna dezelfde aanblik oplevert als sneeuw. Dikwijls wordt de illusie bijna volkomen, tot zij verstoord wordt door 't gezicht van een reeks koppen en draaglasten van een kameelkolonne.

Soms verandert 't licht, of wordt 't sterker en dan verandert 't sneeuwlandschap in een zilveren zee, glanzend als gesmolten metaal en de eilandjes van struikgewas schitteren als het groen van smaragden. — Vreemd, mystiek effect, als de droom van een tooverland. Spoedig steekt de jaloersche wind weer op en wischt 't schouwspel uit, zoodat er niets dan aardsch, onopgesmukt ongemak overblijft.

Strijkt de zandstorm over een colonne op marsch, dan is de plaag nog zwaarder te verduren, dan wordt zelfs de beschutting van de tent gemist.

Russen en Engelschen reiken elkander de hand in Mesopotamië.

Bij den wedren om Bagdad hebben de Britten 't verre van de Russen gewonnen. Thans zijn de Russen ook zoo ver opgeschoten dat de bondgenooten er elkander de hand hebben gereikt. De Turken weken voor de R. terug, die echter, steeds met hen in voeling blijvend, Kasri Tjirin, Hanghin, door de ruiterij deden bezetten. Een poging om de overtocht van de Diala te beletten mislukte den T., waarop de vereeniging van de R. en Eng. bij Kyzyl Robat kon worden verkregen. Nu zullen de vereende krachten den druk waarschijnlijk nog met vermeerderde geestkracht doorzetten, zoodat de T. in moeilijke omstandigheden kunnen komen. Volgens de beschikbare gegevens werken de aanvallers op groote schaal met 't gouden overwegingsmiddel en kan 't T. leger hierdoor ook niet op den steun der bevolking rekenen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Het Nederlandsch-Indisch bestuur van 1817 op 1818.

Bij M. Nijhoff te 'sGravenhage is opnieuw een op archiefstudie berustend werk van den heer P. H. van der Kemp verschenen, hetwelk in vele opzichten verrassend nieuw licht werpt op de geschiedenis van den Indischen Archipel, kort na de overgave door de Engelschen. De schrijver behandelt in dit werk (in grove omtrekken weergegeven): I. Buyskes' expeditie naar de Molukken in 1817—1818; II. Het bestuur over de residentie Banka en Palembang, w. o. ook Billiton, gedurende 1817—1818; III. Het bestuur van resident de Bruyn over de Lampongs in 1817.

Een uitvoerig register aan het slot vergemakkelijkt de raadpleging van het werk.

Een Spaansche studie over de ,,subrassen'' van Indonesië.

No. 1 van jaarg. 1917 van het ,,Boletin de la Real Sociedad Geografica'', bevat een uitvoerige verhandeling van E. d'Almonte, getiteld: ,,Formacion y evolucion de las sub-razas Indonesia y Malaya''. In hoofdzaak bepaalt deze geïllustreerde studie zich tot de Negritos der Philippijnen. Hoewel de schr. t a l v a n N e d e r l a n d s c h e b r o n n e n aanhaalt in zijn ,,Indice de autores'', mag men het in twijfel trekken of hij deze heeft kunnen raadplegen; de vele fouten in die titels doen een totale onbekendheid met onze taal vermoeden.

Zoo haalt Sr. d'Almonte o. a. aan: Adriani (Doctor). Sangireesche toksten in ,,Bijdragen van het Koninklijk Institunt voor de taal-, land- en volkenkunde vae Nederlandesch Indie''.

Verslag van het onderwijs in Indië in 1915.

Volgens de ,,Java-Bode'' is verschenen het algemeen verslag van het onderwijs in Nederl. Indië over 1915.

In de inleiding wordt gezegd, dat in verband met de verflauwing van de grenzen tusschen de beide hoofdafdeelingen van het onderwijsstelsel — het Europeesch en het inlandsch onderwijs — de tot dusver gevolgde splitsing van de onderwijsverslagen niet wel meer is vol te houden.

Niet alleen toch wordt daardoor geen duidelijk beeld van het stelsel gegeven, maar ook het overzicht van het verband tusschen verschillende inrichtingen van lager en voortgezet onderwijs wordt — voor zoover deze niet in hetzelfde verslag worden behandeld — daardoor bemoeilijkt.

Het bovenaangevoerde deed de wenschelijkheid gevoelen om alle onderwijsinrichtingen in deze gewesten te behandelen in één ,,Algemeen Verslag van het onderwijs in Nederl. Indië''. Volledigheidshalve wordt daarin — behalve de mededeelingen betreffende de onder het departement van onderwijs en eeredienst ressorteerende inrichtingen — mede opgenomen een overzicht omtrent de voornaamste inrichtingen van vakonderwijs, welke tot de bemoeienis van andere departementen van algemeen bestuur (met uitzondering van het departement van oorlog) behooren.

De Indische Gids.

De April-afl. opent met een studie van den heer C. E. Barre, getiteld: ,,Het rassenvraagstuk in de rechtsvorming in de Gouvernementssfeer op Java''.

De heer D. Habbemea vervolgt zijn opstel ,,Een en

ander over Apo Kajon. Schr. geeft thans interessante ethnographische bijzonderheden (gebruiken bij geboorte, huwelijk, overlijden, bij den padiplant, enz.), over de Dajaks, die genoemd gedeelte van Borneo bewonen.

Onder het opschrift: ,,Feestvreugde (Uit de nagelaten papieren van den heer C. A. van Affelen van Saemsfoort, in leven Ass.-Resident op de Buitenbezittingen)'' krijgt men vervolgens eene beschrijving van een nachtelijk feest ,,het tébé'', in zwang bij een volksstam op Timor, waarbij het angstwekkend woest toegaat.

Overigens — behalve het slot van ,,Liefdeleven onder de palmen, naar het Engelsch van P. Brundell'' — de gewone maandelijksche rubrieken: Varia, Koloniale literatuur, Revue van tijdschriften, Wetenschap en Industrie. Enz.

Inspectie landelijke inkomsten.

Verschenen is het verslag van de inspectie voor de landelijke inkomsten in Nederl. Indië over 1914—1915.

In dit verslag, zegt de ,,Java-Bode'', wordt een overzicht gegeven van de uitkomsten van het landrenteonderzoek in de gewesten, alwaar de nieuwe regeling volledig is ingevoerd.

In grafieken wordt een overzicht gegeven van den bruto-aanslag, de netto-opbrengst en van de raming op de begrooting van Nederl. Indië van de landrente op Java en Madoera gedurende de jaren 1872 tot en met 1917.

Hierdoor valt aanstonds op de snelle stijging in den aanslag van af 1872 tot 1887 en de daarop gevolgde plotselinge daling tot in 1890, welke geen van beide, de rijzing noch de daling, verklaring kunnen vinden in het in de kohieren opgenomen landrente plichtig areaal.

Blijkens de Koloniale Verslagen was die daling dan ook uitsluitend het gevolg van de aan de residenten gedane uitnoodiging om in verband met den ongunstigen economischen toestand, den aanslag in de draagkracht der bevolking te regelen. Die ,,verminderde-draagkracht'' heeft ongetwijfeld bestaan, maar desondanks valt bezwaarlijk te ontkennen, dat de landrente in de jaren voor 1886, zij het hoofdzakelijk wegens gebrek aan voldoende gegevens, veel te hoog was opgedreven. Een snelle reactie moest het gevolg zijn.

Vanaf het jaar 1894 volgt dan een zeer regelmatige, deels door de uitbreiding der bouwvelden, deels door de geleidelijke invoering der Preanger-regeling (van af 1896) wél te verklaren stijging in den bruto-aanslag, totdat in 1897, het jaar, waarin de nieuwe landrenteregeling gaandeweg en districtsgewijze ook buiten de residentie Preanger-Regentschappen werd ingevoerd, die stijging een aanzienlijk sneller tempo aanneemt.

Indische Volksvertegenwoordiging.

M. Ng. Dwidjo Sewojo, afgevaardigde van het hoofdbestuur der vereeniging ,,Boedi Oetomo'' in de deputatie van het hoofdcomité ,,Indië Weerbaar'', heeft den 3den April j.l. in de Vereeniging ,,Moederland en Koloniën'' een voordracht gehouden, welke voordracht thans als brochure is verschenen, getiteld: De noodzakelijkheid van de instelling eener Indische volksvertegenwoordiging met wetgevende macht.

De suikerchemist in Indië.

In het April-No. van ,,Ceres'' vervolgt de heer P. L. Lohr zijne beschouwingen over het leven van den suikerchemist in Nederl.-Indië. Schr. verheft zijn waarschuwende stem tegen de verleidingen als spel, drank, enz.; wijst op den verderfelijken invloed van het concubinaat en wijdt daarna een woord aan de liefdevolle plaats, die de Europeesche vrouw in de Indische samenleving inneemt.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Luitenant E. A. Nix vervolgt in No. 7 van het Nederlandsche Zeewezen zijn geïllustreerde schetsjes van Moeara Teweh (Oost-Borneo). Speciaal behandelt hij in dit VIe vervolg de bodemgesteldheid, fauna en flora.

Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen.

No. 6 van jaarg. 1916 bevat een korte levensbeschrijving (met portret) van Raden Soekito, Inlandsch arts, onlangs in Djambi overleden. De overledene was medeoprichter van de Sarekat Islam en commissaris van de vereeniging Boedi Oetomo.

Overigens vermelden we van den inhoud: Microscopisch onderzoek van malaria plasmodiën, door A. Mochtar. — De rol van muskieten en vliegen als overbrengers van ziekten, door C. D. de L.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 14: Suikerindustrie in het sub-tropische deel van Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs.— Koloniaal Instituut, Afdeeling Volkenkunde (Mededeelingen over den geopenden Indologischen leergang). — De bedreigde tabakscultuur. — De toekomst der nijverheid in Nederl. Oost-Indië. — Onze export van Nederl. Indië. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Sultans van Cheribon.

Dr. E. B. Kielstra schrijft in het jongste nummer van ,,Onze Eeuw'' een leerzame historische bijdrage over ,,De sultans van Cheribon.''

Hij begint met den toestand weer te geven van een vierhonderd jaar geleden, toen Cheribon nog een land van geen beteekenis was, zonder volk en zonder vorst. In den aanvang der 16e eeuw kwamen er echter handeldrijvende Javanen en een Arabier, die den Islam verkondigde. Deze Arabier, welke in de geschiedenis den naam draagt van Soenan Goenoeng Djati, wordt wegens zijn grooten invloed als de stichter van het Cheribonsche rijk beschouwd. Uit het huwelijk van dien schriftgeleerde — met een zuster van den vorst van Padjadjaran, het Hindoesche rijk ten O. van Bantam — schijnen de verschillende vorsten van Cheribon voortgekomen te zijn.

Waarschijnlijk behoorde Cheribon vóór de komst van Soenan Goenoeng Djati in naam tot het Javaansche Rijk (Madjapahit, later Demak, daarna Mataram), maar later, toen men waarde aan het bezit van Cheribon ging hechten, deed Mataram zijn heerschappij aldaar eerbiedigen.

Dit ging evenwel niet altijd in de grootste harmonie en in den loop der tijden ontstonden er gespannen verhoudingen, die dikwijls met het geweld der wapenen werden beslecht.

In hoofdzaak — van 1674—1680 kwam Cheribon onder de heerschappij van Bantam — bleef het, in naam, een vazalstaat van Mataram.

In 't begin van 1681 deden de drie broeders Radja Sepoeh, Radja Anom en Radja Gedong, die tot nu toe aanspraak maakten op den sultanstitel, doch door de Compagnie als zoodanig niet erkend werden, daarvan afstand. Zij teekenden een contract, waarbij zij verklaarden steeds getrouwe bondgenooten van den Soesoehoenan van Mataram te zullen blijven. Eveneens bevatte dit contract de noodige bepalingen ter verzekering van het compagniesmonopolie voor den invoer van opium, enz., en den uitvoer van peper. En hierdoor werd de compagnie heer en meester in Cheribon. Door de ambtenaren werd hiervan gedurende de geheele 18e eeuw een schandelijk misbruik gemaakt.

Nicolaas Engelhard en Daendels spraken terecht o.a. van het , tot oneer onzer natie, inhalig en baatzuchtig gedrag onzer ambtenaren. Opstanden waren hiervan het gevolg, die in het begin der 19de eeuw eerst feitelijk bedwongen werden.

In 1809 werd door Daendels het geheele Sultansbestuur afgeschaft. De toen ter tijd aanwezige vorsten Sultan Sepoeh, Sultan Anom een Sultan Cheribon kregen elk een gelijk deel van het gebied, waarin zij hun gezag slechts hadden uit te oefenen als gewone regenten.

De drie takken, afstammende van S. Sepoeh, S. Anom en S. Cheribon bestaan nog altijd. De Indische Regeering wijst den persoon aan, op wien de titel van Sultan overgaat; misdraagt deze zich, dan kan hij worden ontzet. Op dit oogenblik is er slechts één sultan, Sepoeh X, terwijl sedert 1871 in den Anom-tak, sedert 1810 in den Cheribon-tak geen sultan is.

Na de afschaffing van het vorstenbestuur is het in Cheribon, op één uitzondering na, steeds rustig gebleven.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de leeszaal *Heulstraat 17, Den Haag*, zijn o.a. ter lezing gelegd:

1. Zesde jaarverslag van de Vereeniging ,,*Koloniaal Instituut*''.
2. Catalogus van het Deli-archief op 1 Jan. 1917 van het Oostkust van Sumatra-instituut.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Oproeping van een medisch leeraar in de anatomie aan de Nederl.-Indische artsenschool te Soerabaja.

Voor den Indischen dienst is de uitzending noodig van een geneeskundige, die geschikt en bekwaam is om te worden benoemd tot leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische artsenschool te Soerabaja.

Aan de uitzending uit Nederland wordt verbonden:

a. overtocht naar Nederlandsch-Indië voor landsrekening in de eerste klasse, c. q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten ten bedrage van ƒ 2000.—;

c. indien de uit te zenden leeraar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand ambtsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië;

d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 250 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederl. Indië en voortdurende totdat daar te lande de ambts bezoldiging ingaat.

Aan de bovenbedoelde betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 600 's maands, met vier driejaarlijksche verhoogingen van ƒ 100 's maands tot een maximum van ƒ 1000 's maands.

Het uitoefenen van particuliere praktijk is verboden.

In verband met het begin van den cursus in Augustus a.s., zal de uit te zenden leeraar zoo mogelijk vóór dien tijd in Indië moeten zijn aangekomen.

Uitzending heeft niet plaats dan nadat uit een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek is gebleken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, moeten zich vóór 23 April a.s. bij een gezegeld verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, aanmelden bij de 9de Afdeeling (Personeel) van dat Departement, onder overlegging van:

a. hun diploma;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moeten de plaats en de datum van geboorte worden vermeld.

(Nederl. Staatscourant van 27 Maart 1917 No. 73.)

Ingezonden.

Op den 12den dezer hield de Haagsche afdeeling van den ,,Bond van Vrije Liberalen'', onder voorzitterschap van Mr. Dresselhuys, een buitengewone algemeene vergadering, ten einde den heer Polis, luitenant ter zee, gelegenheid te geven tot het houden eener causerie over de Sarekat Islam en de Ethische Politiek. Op die vergadering is ook het woord gevoerd door den heer Abdoel

M o e i s, één der leden van het in de Residentie verblijvende comité „Indië Weerbaar" en vice-president van de S a r e k a t I s l a m.

Volgens het verslag in de bladen (o.a. „Het Koloniaal Weekblad") moet deze o.m. gezegd hebben, dat er nog veel, zeer veel meer moet worden gedaan voor de inlandsche bevolking; dat het niet aangaat, dat bv. voor het onderwijs van den inlander jaarlijks 14 cent per hoofd, voor dat van den Europeaan ƒ 66 per hoofd wordt besteed. Van een genegenheid, zeide voorts spreker, die den inlander goed en bloed voor Nederland zou doen veil hebben, is nog geen sprake. Holland heeft het er niet naar gemaakt. Er bestaat daartoe nog een te groote kloof tusschen de Hollanders en de inlanders. Te veel Hollanders beschouwen den inlander nog als een minderwaardig wezen. Het bestaan van die kloof is niet te wijten aan de inlandsche bevolking, deze is overheerscht en zal zich in die overheersching schikken. Maar Holland moet liefde kweeken tusschen den blanken en bruinen broeder, om Indië op te heffen en tot zelfbestuur op te voeden. En als dan Nederland bedreigd wordt in zijn belangen, dan zullen de inlanders, dankbaar voor de weldaden van het Moederland, de bondgenooten zijn van hun voormalige overheerschers.

Geachte Redacteur, ik hoop geen misbruik te maken van uw gastvrijheid en te wijdloopig te worden, maar ik zou toch gaarne het een en ander in 't midden willen brengen naar aanleiding van hetgeen op die vergadering is te berde gebracht.

Wat de S a r e k a t I s l a m betreft, met volle instemming herhaal ik de woorden van den toenmaligen Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, Z.Ex. I d e n b u r g, ter gelegenheid van de audiëntie op den 31 Augustus 1913, in antwoord op de toespraak van den heer Mr. 's Jacob, voorzitter van de Kamer van Koophandel te Batavia: „Wij, Nederlanders, kunnen deze geestelijke beweging met belangstelling en sympathie gadeslaan. Zelfs met voldoening. Want terecht is door U er aan herinnerd, hoe dat „ontwaken" van het Oostersche leven, die „omvorming" zooals zij door u werd genoemd, m e d e e e n g e v o l g i s v a n h e t o n d e r w ij s d o o r o n s h i e r g e b r a c h t, v a n o n s p o g e n o m W e s t e r s c h e c u l t u u r h i e r t e e n t e n; v a n o n z e n i n v l o e d o p v e l e r l e i g e b i e d d o o r b e s t u u r e n b e d r ij f, d o o r h a n d e l e n v e r k e e r. En die sympathie houdt stand al wordt ook hier, als elders, de verkondiging van ideeën gevonden, die, naar een teekenend woord „de praktijk van het volksleven vooruitijlen" en wier aanvaarding de harmonische ontwikkeling en vooruitgang zou bedreigen." Zijne Excellentie voegde er echter terecht aan toe: „De Regeering geeft er zich volkomen rekenschap van wat ten deze Haar plicht is; h o e z ij w e l a l l e r e e r s t r u s t e n o r d e h e e f t t e h a n d h a v e n e n d a a r d o o r o n g e s t o o r d e o n t w i k k e l i n g h e e f t t e v e r z e k e r e n. Zij is tot vervulling van dien plicht volkomen in staat en bereid."

Het standpunt door den Gouverneur-Generaal Idenburg ingenomen, is in de praktijk gebleken het juiste te zijn. Onze houding tegenover de Sarekat Islam moet een sympathieke zijn, maar tegen alle rustverstoring moeten wij pal staan; alle excessen van minder goede elementen moeten, ook in het belang der inlandsche maatschappij zelve, na grondig onderzoek met de meeste kracht worden bestreden en onderdrukt. De noodzakelijkheid daarvan zal ook wel ingezien worden door de hoofdleiders dezer beweging, die tot de meest intelligente inlanders behooren. Zeer behartigenswaardig vooral is de waarschuwing tegen de verkondiging van ideeën, die prematuur zijn en waarvoor de inlandsche maatschappij nog niet rijp is te achten, wier aanvaarding de harmonische ontwikkeling en de vooruitgang zou bedreigen. Inderdaad alles moet zijn tijd hebben; ook in het Westen zijn de verbeteringen niet op eens gekomen; werkelijke beschaving en ontwikkeling kunnen slechts geleidelijk tot stand komen. Dat wordt wel eens vergeten; vandaar dikwijls onmogelijke wenschen en verlangens, en — onbillijke beoordeelingen van het Nederlandsch bestuur. Zeer zeker hebben wij tegenover Indië nog veel goed te maken; hebben wij vooral in vroegere jaren veel te weinig de belangen van de inlandsche bevolking in het oog gehouden. Maar wordt bij de beoordeeling van een en ander niet al te zeer voorbijgezien, dat veel van onze tekortkomingen vroeger voor een groot deel moet worden geweten aan den geest des tijds? Niet bij de Nederlanders alleen waarlijk gold vroeger het beginsel, dat de koloniën er waren om het moederland te verrijken; men kan gerust zeggen, dat alle Westersche volken van dat beginsel uitgingen. Een grondige studie van andere koloniseerende volken is in dat opzicht zeer leerrijk en verklaart in menig opzicht onze tekortkomingen. Hoe het zij, in ieder geval zal men toch moeten erkennen, dat in de laatste 50 jaren langzamerhand een geheel ander beginsel op den voorgrond is getreden, n.l. dat wij een plicht hebben te vervullen tegenover de bevolking onzer koloniën; dat wij haar moeten opvoeden en opleiden tot hoogere ontwikkeling en grootere welvaart. Het is daarom niet goed, voortdurend te hakken op onze tekortkomingen; men moet ook het vele goede reeds door ons tot stand gebracht niet uit het oog verliezen; dat is hoogst onbillijk en leidt tot allerlei misverstand. Men moet niet vergeten, dat ingrijpende hervormingen tijd vorderen; het is gemakkelijk genoeg ze te formuleeren, maar de uitvoering eischt meer, veel meer. Dat steeds op den voorgrond brengen van onze verzuimen dient tot niets en veroorzaakt slechts ontstemming. Of zouden de toestanden in Indië zoo veel beter zijn als wij er niet waren gekomen en de inlanders gebleven onder hun eigen vorsten of hoofden? Ik geloof niet, de nog heerschende toestanden in de zelfbesturende streken in aanmerking genomen, dat op die vraag beslist toestemmend kan worden geantwoord! Ook die zijde van de medaille mag wel eens in beschouwing genomen worden door de bedillers en ontevredenen. Eenige meerdere appreciatie van hetgeen door ons reeds verricht is, zou werkelijk aan de zaak geen kwaad doen.

„Jammeren over tekortkomingen van hen, die ons voor gingen, zal geen baat vinden. Er moet aangepakt worden, ingehaald wat werd verzuimd, door mij, door U, door allen wien de ontwikkeling onzer koloniën ter harte gaat." Deze gulden woorden van den Minister van Koloniën, Mr. Pleyte, bij de opening van het Eerste Koloniaal Onderwijs-Congres te dezer stede op den 28sten Augustus 1916, verdienen al onze aandacht, vooral ook omdat juist op onderwijsgebied ons beleid door de vooruitstrevenden in Indië zoo herhaaldelijk wordt aangevallen en veroordeeld. En geschiedt dat naar billijkheid en met volledige kennis van zaken? Niet altijd. Zooals de Minister in zijn openingsrede het zoo juist opmerkte, moet men niet vergeten, dat vroeger andere denkbeelden heerschten omtrent volksopvoeding en volksonderwijs. Vroeger bestond bij de Regeering nog niet het i n z i c h t, dat volksopvoeding reeds noodig was, en bij de inlandsche bevolking was de d r a n g naar ontwikkeling nog niet tot uiting gekomen. Lang heeft het i n z i c h t e e n e r z ij d s ontbroken. Zelfs nog jaren na 1872, toen vooral op aandrang van het Nederlandsche Parlement het inlandsche onderwijs eene aanzienlijke uitbreiding had bekomen, ondervond de Regeering vrijwel allerwege teleurstelling. De bevolking gevoelde niets voor haar grootsche plannen en apprecieerde allerminst, wat haar was toegedacht. Drang van de zijde der bevolking werd gemist, zelfs medewerking, om van waardeering te zwijgen. Slechts door „zachten dwang" konden de meeste scholen eenigszins bevolkt worden, terwijl de schoolverzuimen verbazend groot bleven. Trouwens, de toestand van 't onderwijs elders in het Oosten was niet zoo veel beter: in Japan begon de volksopvoeding eerst ongeveer 40 jaar geleden, in China, Cochin-China, Straits Settlements, Federated Malay States, Philippijnen, Voor- en Achter-Indië was men, vervolgde de Minister, wat volksopvoeding aanging, bij Nederlandsch-Indië zeker niet vooruit.

Zoo bleef de toestand tot na den afloop van den oorlog tusschen Rusland en Japan een andere geest in het Oosten kwam gevaren, ook in de volkeren, die geen deelnemers waren in den krijg, ook in ons Indië. Een verlangen naar ontwikkeling werd overal vaardig; ook de Indische bevolking was wakker geworden en eindelijk tot het inzicht gekomen, dat onderwijs dringend noodig was. De Regeering deed wat zij kon, om aan dien drang tegemoet te komen en veel is reeds tot stand gebracht: in 1855 werd lager onderwijs genoten door 17000 leerlingen, waarvan 14000 Inlanders, in 1915 door bijna 700.000 leerlingen, waarvan rond 666.000 Inlanders, dus een niet onbeduidende toename; veel meer zou nog gedaan kunnen worden, maar men staat voor het feit, dat er groot gebrek bestaat aan onderwijskrachten, zoodat de Regeering niet die uitbreiding kan geven aan het aantal scholen, als zij wel zou willen. Er dient dus in de eerste plaats er voor gezorgd te worden, dat wij de noodige onderwijzers krijgen. Daartoe moeten overal, waar mogelijk, kweekscholen worden gesticht. Zoodra de noodige krachten aanwezig zijn, moet het aantal scholen onverwijld uitgebreid worden.

Uit bovenstaand geschiedkundig overzicht blijkt m. i. voldoende, dat het niet zoo geheel de schuld der Regeering is, dat het onderwijs op Java, bedoeld door den heer Abdoel Moeis, nog niet zoo algemeen is. Er was immers tot ongeveer 20 jaren geleden bij de overgroote meerderheid der Javaansche bevolking nog geen drang naar onderwijs; het nut daarvan werd nog slechts door weinigen ingezien. Daarom is eene vergelijking van de kosten van het onderwijs voor Europeanen en voor Inlanders niet bepaald billijk te noemen, daar de Europeanen het belang van onderwijs voor hunne kinderen altijd hebben ingezien en de Inlandsche bevolking eerst kortelings en als 't ware plotseling. Hoe het ook zij, de koers van ons tegenwoordig politiek beleid staat er borg voor, Nederland zal niet nalaten al het mogelijke te doen om aan dien drang naar meerdere ontwikkeling te voldoen, zoo spoedig mogelijk in verband met de beschikbare onderwijskrachten, natuurlijk daarbij zorgende, dat de financiën daarbij niet geheel ontwricht worden. Men moet echter niet alles van den Staat alleen verwachten; door het particulier initiatief der bevolking kan ook nog veel tot stand worden gebracht.

Wat de kloof betreft tusschen den blanken en den bruinen broeder, ook naar mijne meening ziet de heer Abdoel Moeis die breeder dan ze werkelijk is. Daarom doet het mij veel genoegen, dat de voorzitter mr. Dresselhuys hun er op gewezen heeft, dat de Hollanders, die Indië kennen, heen zijn over het standpunt van blanke heerschers tegenover bruin ras, terwijl van minachting van den Inlander qua Inlander bij hen geen sprake meer is.

Over het defensie-vraagstuk kan ik kort zijn; reeds eenige malen heb ik in de dagbladen mijne meening daarover uiteengezet. Nuchter opgevat, ik spreek nu speciaal van J a v a, komt de zaak hierop neer: Voor de groote massa, voor de millioenen gewone desabewoners is het vrijwel onverschillig wie de heerschappij voert over Indië, Nederland of een andere mogendheid. Hun gezichtskring strekt zich in den regel niet veel verder uit dan hun woonplaats. Als zij het daar maar rustigjes hebben, niet te veel geplaagd worden met belastingen en heerendiensten, hun velden op tijd kunnen beplanten en oogsten, dan laat de rest den meesten hunner volmaakt koud. Van hen kan men dus geen groote geestdrift voor de zaak verwachten. Wat de meer ontwikkelden betreft, velen onder hen zijn aan ons gehecht, anderen weder in mindere mate, maar allen zien toch in, dat zij in jaren nog geen eigen zelfstandigen staat kunnen vormen. Zij begrijpen zeer goed, dat als wij om de eene of andere reden Indië gingen verlaten, dat dan eene andere mogendheid zich onmiddellijk van onze heerlijke koloniën zou meester maken. Zij zien ook wel in, dat zij ondanks alles het onder ons gezag nog niet zoo kwaad hebben; dat het bestuur, vooral in de laatste 50 jaren, werkelijk naar mogelijkheid alles doet, om de belangen der bevolking te bevorderen. Wetende wie zij hebben en niet wie zij krijgen, moeten zij reeds uit welbegrepen eigenbelang tot het inzicht komen, dat zij met ons behooren samen te werken om Indië meer weerbaar te maken. Meer vragen wij voorloopig niet van onze bruine broeders. De meerdere appreciatie van ons bestuur komt later wel!

E. J. JELLESMA, Oud-Resident.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling ’S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, ’s-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West”*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—**;

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.